БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 74 (11672) | 1968 оной мартын 28, четверг | Сэн 2 мүнгэн

...нин А. М. ГОРЬКИЙ
... ондо.
...ураша П. Васильевай

М. ГОРЬКИЙ

...М ГОРЬКИИН
...рэһөөр
... ЖЭЛЭЙ
...ойдо

«В. И. ЛЕНИН»

...Бүхы дэлхэйн үгытэй ангиин вождь Владимир Ильич Ленин Горькитой үнинэй таниилшье, нүхэсэдэгшье, тэрэнние үндэрөөр сэгнэдэгшье байһан юм. «Пролетарска искусствын асари томо түлөөлэгшэ» гэжэ Ленин Горькиие тоолодог, тэрээндэ хани ёһоор хандадаг, философско, политическэ алдуу дутуунуудыень сэхэ заадаг байгаа. Тэдэнэр оло дахин уулзаһан, хөөрэлдэһэн, бэшэг бэшэлсэдэг байһан. Агууехэ вождиин нүгшэһэнэй удаа, 1924 оной февраль соо, Ленин тухай һанамжануудайнь түрүүшын бүлэгүүд бэшэгдээ бэлэй. 1930 ондо тэрэнээ дахин заһаад, нэмээгээд, хойто жэлынь тусгаар ном болгон хэблүүлээ юм. Эдэ хоёр агууехэ хүнүүдэй үнэн сэдьхэлэй хани нүхэсэл гайхамшагтай һайхан, гүн гүнзэгы байгаа гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй. «В. И. Ленин» гэжэ очеркынь түгэсхэлэй бүлэг уншагшадайнгаа анхаралда дурадхахамнай.

...ша үнинэйм багша, ха-
...нүхэр шэнгеэр ханда-

...итайл хүн байнат
...оглонгёор нэгэтэ хэ-
...зохёолой талаар яһа-
...алист шэнги аад, хүн-
...ада романтик болошо-
...ар барандаа түүхын
...хидоошод болошэно
...үхэ мэдэхэбди, тии-
...хидоошодто хандан:
...батай зүйлнүүдые
...э хиидүүдһээ хаха-
...н тэнгэрээ орхигты
...н! Тиихэдэ та хүдэл-
...нин дайшалхы пар-
...рүүн интеллигент зо-
...ловоор түбхинүүлхэ
...гэжэ намда ойлгуул-
...от.

...уржашье болооб, зү-
...хөөрэлдэхэнь Влади-
... ехэл аятай ха гэжэ
... Уншарха бүридөө ша-

...ерэбэл — хонходоо-
...охо, харалсахабди,—

...гэжэ хэлээ бэлэй:
... ярилдахада һонин
... юумэ хараһан үзэ-
...на мэдэхэ байнат.
...ент зоной сэдьхэл бо-
...ангаа эрдэмтэд ту-
...һэн. Тиихэдэ би А. Б.
... «Эрдэмтэдэй байдал
... комиссида» хүдэл-
...шууб. Үгытэй ангиин
...о хабаатай асуудал-
...рхохо.
...э юу хүлеэнэбта?—

...ь пролетар уран зо-
... юумэ бүтээхэ гэжэ
... үгөөр хэлэ шэнжэл-
...й ба Зүүн зүгэй хари
... арадай аман зохёо-
...жэйн уран зохёолой
...и хэлэнэй тусгаар ка-
...й литературна дээдэ
...н шухала хэрэгтэй гэ-
...һэм.

...,—гэжэ гүбэрөөд, нюу-
... нааханууp хараад,
...ганаса энеэхэ.—Үр-
...айгаар, яларма толор-
...ые бүтээхэеэ һана-

на гүт? Үргэн далайсыень буруушаанагүйб, зүгөөр яларма толормо гээшэнь хайшаал юумэ ааб, а? Эдэ хэлэгшэ эрдэм номыетпай зааха профессорнүүд өөһэдтэмнай алга бшуу, харин буржуазна профессорнүүд ямар түүхэ харуулха, номнохо гэжэ һананат... Үгы даа, мүнөө дээрээ энэ хэрэг хүсэлдүүлхэ аргагүй гээшэ хабди. Гурбан гү, али табан жэл хүлеэхэл хэрэгтэй бологлохонь ха.

Тиигээд:

— Уншаха сүлөө огто олдоногүй,—гэжэ шаналан гэмшэхэ юм.

Уряалхы һэдэбтэй Демьян Бедныйн зохёолнуудай удха шанарые нэгэтэ бэшэ магтадаг, дабтан байжа онсолдог бэлэй. Зүгөөр:

— Баргашаг хүн хаш. Уншагшадаа дахаад ябана. Харин нэгэ заахашье һаа, урдань ябаха ёһотой байгаа бшуу,—гэжэ хэлэхэ.

Маяковскидо ямаршьеб этигэл багатайгаар, ууртайшагаар хандадаг һэн:

— Хашхарха дуратай, һарюумурюу үгэнүүдые толгойһоо һанаад холбодог, үгы даа, минии һанахада, ойлгогдосогүйл юумэ хэнэ даа. Удха унгинь тарашанхай, уншахада хүшэр. Бэлигтэй гэнэ гүт? Угаа бэлигтэй хаяа? Гм, гм, хаража үзэнэ бэзэбди. Угаа олон шүлэгүүд бэшэгдэнэ гэжэ һананагүй гүт? Журналнуудыешье ирахада, бүхэли хуудаһан шүлэгүүд дайралдана, баһа үдэр бүхэндэ шүлэгэй согсолбори хэблэгдэн гарана.

Иимэ үедэ залуушуулай шүлэгтэ, дуунда дурлаха шүтэхэнь ойлгосотойшье, гайхалшьегүй гээшэ ааб даа, теэд минии һанахада, һайн прозоһоо боро юрьеэнэй шүлэг бэшэхэнь жэшээгүй хүнгэн, сагшье алмагдаха байна бэшэ гү: тиигээдшье шүлэг бэшэлгын онол оньһо заажа шадаха һайн багшанар манда олон шуу гэбэб.

— Үгы даа, шүлэг бэшэхэдэ прозо бэшэһэнһээ хүнгэн гээшэ дэтнай яашье этигэхэ аргамгүй. Ой ухаандамниншье оронсгүй. Арһыемнишье хуулахаа байгаа һаагнай, хоёршье мүр бэшэжэ бирахагүйб,—гээд хүмэдхөө ниилүүлэдхибэ.—Мандашье, Европодошье бии байгаа бүхы революционно хуушан ном һударнуудые бүгэдэ ниитын дунда тарааха хэрэгтэй.

Тэрэ Россиһаа ондоо тээгүүр удаан ажаһууһан, тэндэһээ өөрынгөө оронние анхаралтайгаар шартэн хараһан,—эхэ орон холоһоо гоё һайханшье, сэлмэгшье шэнги үзэгдэдэг шуу,—ород лэ хүн байгаа. Хүшэр хүндэ, уйтай удаан түүхын хугасаа соо һэргээгдэн орьёлуулагдаагүй, үлэ мэдэг лэ элирэн мэдэрэгдэжэ байһан Россин гол хүсэн болохо арадайнь гайхамшаг бэлиг шадабарние Ленин зүбөөр сэгнэжэ шадаа бшуу. Тэрэ бэлиг шадабаринь ород арадай үльгэр домогшуу түүхын харанхы сооһоо гэрэлтэ алтан одод шэнгеэр хаа хаанагүй яларан харагдаа.

Энэ замбиин ехын ехэ, ёһотойл хүниинь — Владимир Ленин наһа бараа. Тэрээнние мэдэхэ хүнэй зүрхэндэ энэ үхэл тон үбшэнтэй, угаа хүндүүлхэй шарха болоол.

Гэбэшье энэ үхэлынь тэрэнэй удха шанарыень — бүхэдэлхэйн ажалшан түмэнэй вождь байһан удха шанарые бүри тодоор бүмбэрсэгэй зоной урда харуулха бшуу.

Зэбүүрхэлэй хэды харатай ехэ байгаашье һаань, тэрэнэй нэрэ сууе тойрожо хардалга гүрдэлгын хэды һүжэрөөшье һаань, хумхаарһан энэ түбиин амилшагүй харанхы соо Ленинэй бадаруулһан эрхэ сүлөөгэй зула унтарааха, мүхөөхэ хүсэн байхагүй.

Энэ хүн шэнги хэтын хэтэдэ нэрээ нэрлүүлхэ габьятай болоһон ондоо тиимэ хүн дэлхэй дээрэ байгаагүй.

Владимир Ленин наһа бараба. Тэрэнэй ухаан бодол, хаба хүсые халан абагшад амиды. Эдэнэр амиды, дэлхэйдэ урдань үзэгдөөгүй урагшатайгаар, амжалтатайгаар хүдэлнэ.

ТАБАН ЖЭЛЫЕ—БОЛЗОРҺОО УРИД!

ШАЛГАРАГШАД ШАНДА ХҮРТӨӨ

Модо бэлэдхэлэй промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай областной комитет болон «Забайкаллес» комбинат леспромхозуудай пунктнууд, мастерска участогуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй февраль һарын дүн гаргаба.

Баргажанай леспромхозой Лебяжий гэжэ пунктын коллектив энэ мүрысөөндэ шалгараа. Тэдэнэр февраль һарын даабариһаа гадуур 3000 кубометр модо бэлэдхэһэн, хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсые 10 кубометрээр дээшэлүүлһэн байна. Мүн нэгэ һара соо 6700 түхэригэй алмалта хэгдээ. Түрүү һуури эзэлһэн тус коллектив дамжуулгын Улаан тугта, 1000 түхэригэй 1-дэхи мүнгэн шанда хүртөө.

Хандагатайн леспромхозой Хара-Хүтэлэй модо бэлэдхэлгын пунктын хүдэлмэрилэгшэд мүрысөөндэ мүн лэ һайн үрэ дүн харуулжа, 2-дохи мүнгэн шангаар шагнагдаба. Гурбадахи һууриие Онёогой леспромхозой модо бэлэдхэлэй пунктын коллектив эзэлһэн байна.

Мастерска участогуудай, доодо складуудай дундаһаа Хориин леспромхозой доодо складай хүдэлмэрилэгшэд шалгараа. Мастер Кодеевой хүтэлбэрилдэг коллектив дамжуулгын Улаан тугта, 1-дэхи мүнгэн шанда хүртэбэ.

2-дохи һуури эзэлһэн мастернууд Бардуевай (Хориин леспромхоз), Лотоцкиин (Ардасаанай леспромхоз) даадаг участогуудай модошод февраль һарада эршэмтэй шангаар ажаллажа гараа. Хандагатайн леспромхозой мастер Машановай, Ардасаанай леспромхозой —нүхэр Шараповай даадаг автогаражай коллективүүдтэ 3-дахи мүнгэн шан барюулагдаа.

Н. ТЮРНЕВ.

ОЛОН МЭРГЭЖЭЛТЭ

Михаил Петрович Лебедев Улаан-Үдын судна заһабарилгын заводто хорёод жэлэй туршада ажаллажа байна. Түмэршэ дарханай мэргэжэлтэй энэ нүхэр крановщигай уялга дүүргэжэ шадаха юм.

Һүүлэй хэдэн жэлдэ тэрэ штамповщигой мэргэжэл эрхим һайнаар шудаланхай. Михаил Петрович элдэб янзын ажал хэдэг болонхой. Штамп бэлдэхэ, слесарна ажал, хүйтэн болон халуун аргаар гагнуури хэдэг юм. Ямаршье даабари абахадаа, тэрэнээ эрхим һайнаар, саг болзор соонь дүүргэхые оролдоно.

М. П. Лебедевэй гараар бүтээгдэһэн продукци ходо һайн сэгнэлтэдэ хүртэдэг. Тэрэ бүтээһэн зүйлнүүдээ бусалтагүйгөөр техническэ хиналтын таһагта тушаадаг. Коммунис ажалай ударнигай нэрэ солотой Михаил Петрович табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, өөрын тусхай уялга абанхай. Тэрэ уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлнэ. Үнгэрһэн хоёр һарынгаа даабариие болзорһоонь урид дүүргээ. Табан жэлэйнгээ даабариие болзорһоонь дүрбэ һараар уридшалан дүүргэхэ гэһэн зорилгоёо бэелүүлхэ байһандаа батаар этигэнэ.

Михаил Петрович хүдэлмэришэн нэрэ солоёо дээрэ үргэн ябана. Тэрэнэй эсэгэ заводто үни удаан саг соо хүдэлжэ, пенсидэ гаранхай. Эрхим штамповщигой дүү Николай Петрович мүн лэ энэ заводто ажаллана, городой эрхим автокрановщик гэжэ суурхана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Михаил Петрович Лебедев ажалаа хэжэ байна.

Д. БАЛДАНОВ.

РЕСПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДАЙ ГҮРЭНДЭ ҺҮ, МЯХА, ҮНДЭГЭ ХУДАЛДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1968 оной мартын 25-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Мяхан		Һүн			Үндэгэн	
	Тушаагдаһаниинь	1967 онтой жэшэхэдэ	Тушаагдаһаниинь	1967 онтой жэшэхэдэ	Үнеэн бүриһөө тушаагдаһаниинь (кг)	Тушаагдаһаниинь	1967 онтой жэшэхэдэ
Баргажанай	126	140	99,2	100,6	133	70	72
Бэшүүрэй	129	127	74	91	212	86	83
Зэдын	122	104	88	87	214	99	70
Яруунын	169	153	90	101,0	230	169	85
Баунтын	117	100,1	107	99	181	—	—
Загарайн	103	130	90	100,1	243	20	25
Захааминай	176	110	107	103	132	55	92
Кабанскын	124	139	91	101	261	80	96
Прибайкалиин	180	121	91	103	286	19	26
Хэжэнгын	125	111	79	87	172	—	—
Хяагтын	132	125	100,3	101	234	48	54
Мухар-Шэбэрэй	120	150	85	85	214	83	72
Сэлэнгын	244	210	104	98	341	108	121
Түнхэнэй	162	136	108	104	208	66	78
Ахын	—	—	88	79	25	—	—
Улаан-Үдын	168	165	98	111	—	90	101
Хориин	114	100,3	88	91	181	214	140
Хойто-Байгалай	—	—	102	—	183	—	—
Республика дотороо	139	132	93	98	213	85	106

ШАМДУУГААР ЭХИЛБЭ

ЗЭДЭ. (**Телефоноор абтаба**). Нуга сабшалангаа үтэгжүүлжэ, үбһэ ногоонойнь ургаса дээшэлүүлхэ хүдэлмэриие «Коммунизм» колхоз шамдуугаар эхилбэ. Ханааб һубагуудта хаалта боолтонуудыень заһабарилха, модо шулууһаа сэбэрлэхэ тусхай бригада табигданхай.

Мүнөө энэ ажахыда тракторно-тарян ажалай бригадир Банзаракцаевай хүтэлбэри доро оньһожоруулагдаһан отряд байгуулагдажа, отара, гүүртэнүүдэй газаагуур обоологдоһон наг шэбхэ таряалан, сабшалан дээрэ зөөнэ.

Г. ВАТУЕВ.

СССР-эй РЕВОЛЮЦИИН МУЗЕЙДЭ ЛЕНИНЭЙ ОРДЕН БАРЮУЛАГДАБА

СССР-эй Гүрэнэй революциин музейн коллективэй суглаан предприятинууд болон эмхи зургаануудай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар мартын 26-да Москвада болоо. Революциин музейдэ Ленинэй орден барюулалгада энэ суглаан зорюулагдаһан байха юм. Агууехэ Октябриин социалис революциин үзэл сурталые, СССР-тэ социализм ба коммунизм байгуулгын түүхэтэ дүй дүршэлые тайлбарилгаар ехэ габьятай байһанайнгаа түлөө музей иимэ шагналда хүртөө.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь П. Н. Демичев орденние барюулаа.

(ТАСС).

КПЧ-гэй ЦК-гай президиумэй заседани

ПРАГА. (ТАСС). Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Президиумэй заседаниин мартын 25-да болоһон тухай тусхай коммюнике ЧТК агентство дамжуулаа. Национальна комитедүүдэй һунгалтые 1968 оной нюниин эсэс хүрэтэр хойшолуулха гэжэ КПЧ-гэй ЦК-гай Президиум һанамжалан дурадхаа гээд мэдээсэл соо заагдана.

Республикын президентые һунгалгада бэлэдхэхэ тухай асуудалые КПЧ-гэй ЦК-гай Президиум зүбшэн хэлсээ гээд коммюнике соо заагдана.

ФИЛОСОФУУД-МАРКСИСТНУУДАЙ КОНГРЕСС БЕРЛИНДЭ БОЛОО

БЕРЛИН, мартын 27. (ТАСС). «Карл Марксын философско һургаал, тэрэнэй шухала удха шанар» гэһэн темээр философууд-марксистнуудай конгресс Берлиндэ болоо. Марксистнуудай энэ үргэн ехэ хуралдаанда Германиин Демократическа Республикын философиин, ниитын наукын, пропагандын талаар 1.200 гаран мэргэжэлтэд хабаадалсаа. Тэрээнһээ гадна, Болгари, Венгри, Вьетнамай Демократическа Республика, Монгол, Румыни, СССР болон Чехословакиһаа айлшад ерэһэн байна.

Гол элидхэлые СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Курт Хагер конгресс дээрэ хэһэн байна. «Фридрих Энгельстэй хамта Карл Марксын байгуулһан, Владимир Ильич Ленинэй хүгжөөһэн диалектическэ ба историческа материализмын философи түүхын эгээл хүсэтэ социальна, политическэ оюун бодолой хүдэлөөнэй теоретическэ үндэһэ һуури болоно» гээд К. Хагер мэдүүлээ.

СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент академик Ф. В. Константинов конгрессэй заседани дээрэ үгэ хэлээ.

Конгресстэ хабаадагшад Вьетнамай асуудалаар резолюци баталан абаа. США-гай хэжэ байһан зэрлиг муухай дайн байлдаае, ДРВ-гэй газарые муухайгаар бомбодолгые тэдэнэр резолюци соогоо буруушааһан байна.

АХА ДҮҮГЭЙ НЭГЭДЭЛ

...договорто хабаадагша гүрэ-
...тическэ консультативна ко-
...ын 6—7-до Софида болоһон
...гариин Арадай Республикын,
...дай Республикын, Германиин
... Республикын, Польшын
...ликын, Совет Социалис Рес-
... Союзай, Чехословакиин
...публикын коммунис ба хү-
... партинуудай, правитель-
...артын 23-да Дрездендэхи
...ай үедэ болоһон уласхоорон-
...лзалгануудһаа тусгаар ил-
...рондын байдалай асуудал-
...с оронуудай политическэ ба
... хүгжэлтын, харилсаа хол-
...он шухала асуудалнууд Со-
...нэй, Дрездендэхи уулзалгын
... тэмдэглэгдээ.
...ронуудэй политическэ, эко-
... оборонно харилсаа холбооe
...хижүүлхэ, хүгжөөхэ, бүгэдэ
...амдал болон аюулгүй бай-
..., империалис хархис эзэрхэг
...нуудэй амыень татаха зо-
...е ба уулзалга дээрэ хамтаа-
...баһан шиидхэбэринүүд ехэ
...й гэжэ социализмын аха дүү
...дуд, бүхы түрүү хүн тү-
....

...эсэргүү американ эзэрхэг тү-
...ын үргэдхэгдэһэнһөө улам-
...айрамдалай хэрэгтэ тохёолдо-
...ай Софидахи зүблөөнэй декла-
...зэрлиг хархис эзэрхэг түрим-
...й эсэргүүсэн вьетнам арадай
... баатарлиг тэмсэлые дэмжэнэ,
... эзэрхэг түримхэй дайн бай-
...лдахэдөө, хүн түрэлтэнэй
...эрүүсалга даажа абаха байһан тухайнь США-гай правительствада уридшалан һануулһан угаа шухала политическэ документ болоно. Тэмсэн бодогшо вьетнам арадта Советскэ Союз бусад социалис гүрэнүүдтэй хамта бүрин дэмжэлгэ ба шухала туһаламжа үзүүлдэг байгаа, саашадаашье үзүүлхэ. Вьетнамда эсэргүү эзэрхэг түримхэй элдэб түхэлэй ябуулгые дары болюулгаха, Вьетнамай асуудалые амгалан ёһоор шиидхэхэ замда орохо тухай США-да шанга эрилтэ хэхыень уряалан, бүхы гүрэнүүдтэ, правительствануудта, эб найрамдалай аша туһые үнэтэйдэ тоолодог бүхы хүнүүдтэ Политическэ консультативна комитедэй зүблөөндэ хабаадагшадай хандаһан уряае совет арад бүрин дэмжэнэ.

Советскэ Союз бусад социалис оронуудтай хамтадаа ядерна зэбсэг тараахагүй тухай асуудал шиидхэхын түлөө, уласхоорондын зохихо договор баталхын түлөө эрид шууд тэмсэжэ үргэлжэлһөөр. Энэнь буу зэбсэгүүдые, илангаяа ядерна зэбсэгүүдые, яаралтайгаар түхеэрхэ ябадал зогсоохо, ядерна зэбсэг хорихо ба үгы хэхэ асуудалаар үрэтэй хэмжээ бэелүүлхын түлөө саашанхи тэмсэлдэ бүри аятай зохид арга боломжо хангаха байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Варшавска договорто хабаадагша гүрэнүүдэй Политическэ консультативна комитедэй зүблөөнэй баталан абаһан шиидхэбэринүүдые дэмжэн, тус зүблөөн дээрэ СССР-эй делегациин бүтээһэн ажал ябуулгые һайшаан, бүхы совет арадай дура хүсэл элирхэйлээ. Энэ зүблөөн дээрэ бүтээгдэһэн хүдэлмэри, тэрэшэлэн Будапештдэ болоошо коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай Консультативна уулзалгын дүнгүүд социалис гүрэнүүдэй хани нэгэдэлые саашадань батадхалга ба хүгжөөлгэдэ, уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлгэдэ, эб найрамдалай, демократиин, национальна бэеэ дааһан байдалай ба социализмын хэрэгэй шэнэ илалтануудые хангалгада туһа хүргэхэ байха гэжэ Советскэ Союзай ажалшад этигэнэ.

Дрездендэ болоһон уулзалгын үрэ дүнгүүдые совет хүнүүд социализмын бусад оронуудай ажалшадтай хамтадаа ехэтэ һайшаана.

Аха дүү оронуудай партинууд, правительствануудай хүтэлбэрилэгшэд мүнөө бэелүүлжэ байгаа социализмын оронуудай политическэ, экономическа хүгжэлтын ба харилсаа холбооной тон шухала асуудалнуудаар Дрездендэхи уулзалгын үедэ һанал бодолоо зүбшэн хэлсээ.

США-гай ба хэдэ хэдэн капиталис оронуудай экономикын тон ехэ бэрхэшээлдэ ороод байхада, социализмын оронуудай арадай ажахын түсэбэй ёһоор, эрдэм ухаанай заабаряар таһалгаряагүй һалбаран дэбжэжэ байһан тухай тобшололой Дрездендэхи уулзалга тушаа информационно мэдээсэл дотор хэгдэһые совет арад ехэ хананггяар угтаа. Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай экономикые таһалгаряагүй хүгжөөхэ зорилгоор Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй оршом соо, мүн хоёр талын экономическа холбоогоо саашадань хүгжөөхэ тухай энэ уулзалгын үедэ үгээ ойлголсоһые совет хүнүүд үнэн зүрхэнһөө һайшаана.

Коммунизм байгуулгын асуудалаар КПСС-эй XXIII съездын хараалһан программые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула манай парти, арад түмэн шэн зоригтойгоор шармайн оролдоно. Орон доторнай патриотическа ехэ үүсхэл гаргагдаад, табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхим һайнаар угтахын түлөө арад ниитын социалис мүрысөөн болон дэлгэрэнхэй. Совет хүнүүд манай орон дотор коммунизм байгуулгын хэрэгые өөһэдынгөө интернациональна уялгада тоолоно. Советскэ Союз аха дүү социалис оронуудтай түгэс холбоо, харилсан туһалалсалга хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ гэжэ оролдоно. Энэ харилсаа холбоогоо саашадань хүгжөөлгэ бүхы социалис оронуудай арадуудай үндэһэн эрмэлзэлдэ, дэлхэйн социалис хани нэгэдэлэй уласхоорондын нэрэ хүндые бэхижүүлгэдэ, эб найрамдалай ба социализмын хэрэгэй урагшаа дабшалгада, дэлхэйн хүдэлмэришэнэй, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ тааража байна.

Дрездендэхи уулзалгада хабаадагшад уласхоорондын асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэн хэлсээ. Хаража үзэгдэһэн асуудалнуудаар хараа бодолнуудай адли байһаниинь, Варшавска договорто хабаадагша гүрэнүүдэй Политическэ консультативна комитедэй Софидахи зүблөөн дээрэ найруулагдаһан хараа бодолнуудай адли байһаниинь дахинаа лаблагдан баталагдаа гэһэн мэдээсэлые совет хүнүүд һайшаана. Европодохи аюулгүй байдал хангалгын асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэн хэлсэхэдээ, ФРГ-дэхи милитарис ба неонацис хорото этэгээдүүдэй улам дэбэрэн аашалжа байһан тушаа, ГДР-тэ, бусад социалис оронуудта эсэргүү Кизингерэй—Брандтын правительствын һүүлэй үеын ябуулганууд тушаа онсо анхарал хандуулба. Мүнөөнэй уласхоорондын байдалые абажа үзэбэл, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудта хоро хүргэхые һэдэдэг империалис хүсэнүүдэй эзэрхэг түримхэй аашa ба һүйдхэхы ябуулганууд улам һүжэрэн дэбэргэгдэжэ байна. Бүри һэримжэтэй байха, марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын үндэһөөр социалис оронуудай саашанхи нэгэдэлые улам нягтаруулхаар алхамуудые хэхэ гээшэ иимэ оршон байдалда илангаяа шухала байна гэжэ Дрездендэхи уулзалгын үедэ тусхайлан тэмдэглэгдээ. Варшавска договорой эмхиие, тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэ бэхижүүлхын тула, тэрэшэлэн социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай экономико саашадань хүгжөөлгөөр харилсаа холбоогоо бэхижүүлхын тула шухала тодорхой хэмжээнүүдые һаяар бэелүүлхэ гэжэ социалис оронуудай шиидэнхэй байһаниинь уулзалгын үедэ нэгэн һаналтайгаар лаблагдан баталагдаа.

Уулзалгын үедэ социалис оронуудтахи байдал тухай һанал бодолоо зүбшэн хэлсэһэн, мэдээсэлнүүдые соносоһон байна. Чехословакиин Коммунис партиин. ЧССР-эй правительствын түлөөлэгшэд КПЧ-гэй XIII съездын хараа шугамые бодото дээрэнь бэелүүлхэ зорилгоор КПЧ-гэй ЦК-гай январиин пленумэй гаргаһан шиидхэбэринүүдэй хэр дүүргэгдэжэ байһан тухай мэдээсэ. ЧССР-эй хүдэлмэришэн анги ба бүхы ажалшад КПЧ-гэй хүтэлбэри доро ябажа, орон доторoo социалис байгуулалтын саашанхи хүгжэлтэ хангаха байһандань этигэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлээ.

Социалис оронуудай коммунис, хүдэлмэришэнэй партинууд болон правительствануудай хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай Дрездендэхи уулзалга хадаа марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые үндэһэ болгон харилсаа холбоогоо бэелүүлдэг социалис оронуудай аха дүү ёһоной, тэгшэ эрхэтэй харилсаа холбооной үрэ нүлөө ехэтэй байһанай үнэншэмэ тодо шэнэ гэршэ болоно. Хамтын арюун һайхан уг зорилгын аша туһада, социализм ба коммунизмын хүсэ нүлөө бэхижүүлгын, Европын ба бүхы дэлхэйн арадуудай эб найрамдал, аюулгүй байдал батадхалгын аша туһада энэ харилсаа холбоогоо улам бэхижүүлхэ гэжэ аха дүү партинуудай нэгэн һаналтайгаар эрмэлзэдэг байһаниинь уулзалгын үедэ элирээ.

СССР-эй политическэ, экономическа, оборонно хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэ, дэлхэйн социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын ба национальна сүлөөрэлгын, эб найрамдалай, демократиин ба социализмын хэрэгэй түшэг тулгуури бологшо социалис хани нүхэсэлэй нэгэдэл ба хүсэ шадалые улам батадхаха зорилготой түрэл Коммунис партиингаа ленинскэ хараа бодолые манай арад зон нэгэн һаналтайгаар һайшаан дэмжэнэ.

(«Правдын» түрүү бэшэг).

ТЭЖЭЭЛ БАЙБАЛ, МАЛ ОЛОШОРХ

Республикымнай хүдөө ажахы амжалтатайгаар хүгжэн дабшажа байна. Энэ табан жэлэй үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада республикамнай гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха түсэбөө бүхы зүйлөөр үлүүлэн дүүргээд байһаниинь энээниие гэршэлнэ. Саада жэлнүүдтэ иимэ амжалта түйлагдаагүй.

Зүгөөр манай хүдөө ажахы ямаршье дутагдалгүй гэжэ хэлэхын аргагүй. Эрхэ байдалаа, мүн арга боломжонуудаа шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлэн хараад үзэхэдэ, хүдөө ажахыдамнай горитой дутагдалнууд, бэрхэшээлтэй болоһон асуудалнууд олон дайралдана. Энээнэй ушар шалтагаанһаа хүдөө ажахын продукци бүри ехээр абтажа шадагданагүй.

Энээниие юун дээрэһээ ажаглажа болохоб гэхэдэ, нэн түрүүн һүүлэй хоёр жэлэй туршада мал ажалай гол продуктнуудые абалга биратай дээшэлээгүй гэхэ гү, али мяха абалга 2 процент, һү—15 процент, ноохо—10 процент ехэ болоһон. Мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ түсэб һүүлэй хоёр жэлдэ нэгэшье зүйлөөр дүүргэгдээгүй байшоо.

Түсэб даабари үлүү ехэ байгаа гэжэ зарим хүнүүд хэлэхэдээ болохо. Теэд тэрээниие зүб гэхын аргагүй. Хэдэн аймагуудта энэ үе соо һү абалга орой дээшэлээгүй, заримдань мяхан багаар абтадаг болоһон байна.

Юун дээрэһээ иимэ ушар тохёолдооб гэжэ һанаата болохоор. Энээндэ шалтагаанууд олон. Эмхидхэлэй хүдэлмэри дутагдалтай байхаһаа гадна, малай үүлтэр һайжаруулха хэрэг гүримшүүлагдаагүй, малай байра дутамаг, тэндэхи ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулагдаагүй тооной байһаар. Имэрхүү шалтагаанууд үшөөшье бии. Эдэ бүхы шалтагаануудые шэнжэлжэ, бүхы ажахынуудта юун һаад тойбо татанаб гэжэ элишэлхэ хэрэгтэй. Хэрбээ гол шалтагааниинь тодорхойлжо шадаа һаа, тэрэниие түргэнөөр усадхажа болохо гээшэ.

Манай шэнжэлээд үзэхэдэ, энээнэй гол шалтагааниинь тэжээлэй дутамагаар бэлэдхэгдэдэг ушар болоно. Мүнөө үедэ үбһэ тэжээлэй багаар бэлэдхэгдэдэг дээрэһээ мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха зорилго муугаар шиидхэгдэнэ. Хэрбээ хэдэн жэлэй урда тээ мал ажалай продуктнуудые ехээр абадаг болохын тула малай тоо толгой олошоруулха гэжэ хараалагдадаг байгаа һаа, мүнөө олонхи колхоз, совхозуудта иимэ зорилго табихын аргагүй. Юуб гэхэдэ, хээрын бэлшээриин 100 гектар бүридэ 1953 ондо условно 29 толгой мал хүртэдэг байбал, нёдондо тэрэнь 45 толгой хүрэтэрөө олошороо. Ехэ гаргаша хэнгүйгөөр элдүүрилжэ таряалан болгохо газар үлөөгүй гооной. Тиимэһээ таряалангай газар биратай үргэдхэгдэнэгүй. Энээн дээрэһээ боложо, үбһэ тэжээл таряалан, сабшалан дээрэһээ бэлэдхэхэ хэмжээн өөдэлнэгүй. Колхоз, совхозуудай жэлэй тоосоонууд дээрэһээ харахада, бүдүүн, шэмэтэ болон концентрированнэ тэжээл эды шэнээн бэлэдхэгдэнэ: (мянган тонноор)

	1964 он	1965 он	1966 он
Бүдүүн тэжээл	571,0	576,0	527,0
Тэрэ тоодо: үбһэн	347,0	337,0	338,0
Шэмэтэ тэжээл	602,0	677,0	564,0
Таряа талханай зүйл	137,4	189,8	201,3

Эдэ мэдээнүүд дээрэһээ харахада, бүдүүн, шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгэ нэгэл хэмдээ байһаар. Энэ үедэ таряа талханай зүйл ехээр хэрэглэгдэдэг болоошье һаа, нийтын малые тэжээлээр хүсэд хангаха хэрэг шиидхэгдэнэгүй. Үбэлжэлгын үедэ условно толгой бүридэ хүртэһэн бүхы зүйлэй тэжээлые тоолоджо үзэхэдэ, 1964 ондо—10 центнер, 1965 ондо—10,3, 1966—9,9 центнер хүртэбэ.

Манай республикада гол түлэб үхэр, хонид үсхэбэрилэгдэнэ. Бусад түрэлэй мал үсөөн, тэрээн тухай хэлэһэнэйшье хэрэггүй. Тиимэһээ колхоз, совхозуудта үсхэбэрилэгдэдэг үхэр, хонидые эдеэлүүлхын тула гол түлэб бүдүүн тэжээл ехэ хэрэгтэй болодог байһаниинь элитэ. Энэ ушарта нэн түрүүн һайн шанартай үбһэ ехээр бэлэдхэжэ абаха гээшэ угаа ехэ удха шанартай. Саашадаа ороохо таряа абалгые ехэдхэхынгээ хажуугаар энэ шухала зорилгоо амжалтатайгаар шиидхэбэл, адууһа малаа тэжээлээр хүсэд һайнаар хангажа шададагдаха байна.

Энэ талаар республикадамнай арга боломжонууд айхабтар ехэ. Зүгөөр ороохо таряа ургуулдаг газартаа нэгэ, олон жэлэй ногоо тарижа бардамшалха аргагүйбди. Теэд манай эндэ тон ехэ баялиг—хээрын сабшалан элбэг байна ха юм. Зүгөөр энэмнай тон муугаар ашаглагдана. Дээрэ харуулагдаһан таблица энээниие элеэр гэршэлнэ. Үбһэн жэл бүри багаар бэлэдхэгдэнэ, нийтын малай хэрэглэмжые миил 62—63 процент хангана бшуу.

Юун дээрэһээ иимэ байдал тохёолдооб гэхэдэ, олонхи колхоз, совхозуудта сабшалан муудашанхай. 292 мянган гектар уһалагдадаггүй сабшалангай 48 мянга гаран гектарынь бургааһа, модондо дарагдашанхай, дэгнүүл болдогто эзэлэгдэшэнхэй. Тиимэһээ колхоз, совхозуудта даалгагдаһан 384 мянган гектар сабшалангай 150 мянга гаран гектарынь машинаар сабшажа, хуряажа болохогүй, тэндэ үбһэ орой хуряаха аргагүй байха юм.

Республика доторнай сабшалан һайжаруулха талаар баян дүй дүршэл бии. Зуугаад жэлэй туршада малша, таряаша зон сабшалангаа һайжаруулжа амидардаг байһан. Хожомоо герасимовска хүдэлөөн дэлгэржэ, урдын дүй дүршэлые хэрэглэжэ, сабшалан һайжаруулха шэнэ зохид арга гурим зохёон бэелүүлдэг болоо һэн. Энээниие Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станци гуша гаран жэлэй туршада тодорхойлһон байха юм. Гадна республикын сабшалангай гурбанай нэгэ хубинь уһалагдаха аргатай. Иимэ зохид байдалтай байбашье, сабшалангай ургаса тон бага байһаар. Һүүлэй долоон жэлэй туршада сабшалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр жэлдээ 7,1 центнер үбһэн хуряагдаһан байха юм.

Яахадаа сабшалан интэрээ муудааб гэхэдэ, тэрэнь олонхи ушарта хэндэшье даалгагдаагүй, ёһото эзэнээ олоогүй байһаар. Агрономууд сабшалан дээрэ ябадаггүй, тэрэниие һайжаруулха, ургасыень дээшэлүүлхэ хэрэгые өөрымни уялга гэжэ тоолодоггүй байха юм. Ушар иимэһээ газар таряалангай болбосон ёһоор эрхилэгдэдэг боложо байбашье, сабшалан һайжаруулга өөдэлнэгүй, тэндэхи ургаса дээшэлүүлхэ агротехникэ барга байһаар.

Нуга сабшалан эзэтэй болгохо, агрономуудай анхаралые тэрээндэ хандуулха гээшэ мүнөө түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно.

Гэхэтэй хамта уһалууриин болон культуртехническэ хүдэлмэридэ һомологдоһон гүрэнэй мүнгэ зөөриие зүбөөр хубаарилдаг болохо саг ерээ гэжэ һанагдана. Мүнөө дээрээ энэ мүнгэ зөөри олон газарта, жэжэ бодоор хубаарилагдашана.

КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумһээ хойшо үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада манай республика дотор уһалууриин, мелиоративна болон культуртехническэ хүдэлмэридэ 3,9 миллион гаран түхэриг мүнгэн гаргашалагдаа. Энээнэй ашаар 1830 гектар газар уһалагдадаг боложо, 5277 гектарай намаг хатаагдаа, 16714 гектар дээрэ культуртехническэ хүдэлмэри хэгдээ. Хараад үзэхэдэ, нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Теэд үбһэ тэжээл абалга энэ үедэ биратай дээшэлээгүй. Юуб гэхэдэ, эдэ бүхы хүдэлмэри багахан газар дээрэ, олохон аймагуудай хэдэн олон ажахынуудта хэгдэһэн байна бшуу.

Республикын Госпланай тоолоод үзэхэдэ, 1975 ондо адагынь 613 мянган тонно үбһэ абаха хэрэгтэй. Эды шэнээн үбһэ абаал һаа, мал ажалай продуктнуудые ехээр абадаг болохо түсэбөө бэелүүлжэ шадагдаха байна. Энэ үбһэнэйнгөө 413 мянган тонныень хээрын нуга сабшалан дээрэһээ абаха болоно. Тиимэһээ колхоз, совхозуудта даалгагдаһан бүхы сабшалангай гектар бүриһөө 11,6 центнер үбһэн бэлэдхэгдэдэг болохо. Энэ зорилго харюусалгатайшье, орёо бэрхэшье хэрэг мүн. Зүгөөр тэрэниие заабол шиидхэхэ хэрэгтэй.

Энээниие бэелүүлхын тула 1971—1975 онуудта 6 мянган гектар газар шэнээр уһалагдадаг болохо, мүнөө байгаа уһалууриин системэнүүдые шэнэдхэн заһабарилжа, 47,7 мянган гектар ундалуулха, 20 мянган гектарай намаг хатааха, 102 мянган гектар дээрэ культуртехническэ хүдэлмэри ябуулха шухала болоно. Энээндэ нилээд ехэ мүнгэ зөөри хэрэгтэй.

Бодомжолоод үзэхэдэ, гүрэнэй энэ мүнгэ зөөриие тэжээлээр хомордодог, олон малтай аймагуудта ехээр хэрэглэхэ шухала гэжэ һанагдана. Тиихэдээ али аймагта хэды шэнээн ямар хүдэлмэри хэгдэхэб гэжэ тодорхойлогдохо болоно. Эндэ ажахынууд бэшэ, харин Хүдөө ажахын министерство гү, али аймагуудай үйлэдбэриин управленинүүд захил хэхэ ушартай.

Удаадахи табан жэлэй туршада гүрэнэй энэ мүнгэ зөөриие ямараар хубаарилбал зохид гээшэб? Нэн түрүүн Зэдэ голые хэрэглэжэ, урдань «Росгипроводхоз» институдай зохёоһон схемын ёһоор Зэдын аймагые уһаар хангаха асуудал шиидхэгдэхэ ёһотой. Эндэ Зэдэ голһоо дүрбэн газарта хүсэтэ насосуудаар уһа бүлэжэ, хаалта хэжэ гаргаад, голой зүүн талын нилээд ехэ таряалан, сабшалан, бэлшээри ундалуулха болоно. Энэ хэмжээе бэелүүлжэ шадабал, үбһэ тэжээл хоёр дахин ехээр бэлэдхэгдэжэ болохо гээшэ.

Мүн бүлүүр станцинуудые хэрэглэжэ, Химнэ голой уһые Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой газар дээгүүр залажа, Борьёогой талада асарха арга бии. Тиигэжэ Зэдын аймагта уһалууриин системэнүүдые бариха ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр. Энээнэй хажуугаар сабшалан, бэлшээри дээрэхи шугы бургааһан сэбэрлэгдэхэ юм.

Хэжэнгын аймагта 14178 гектар намагжаһан сабшалан, 5613 гектар тиимэ бэлшээри бии. Тэрэшэлэн культуртехническэ хүдэлмэри хэгдэхээр 9 мянган гектар газартай. Тиимэһээ эндэ уһа намаг хатаажа, сабшалан, бэлшээриие һайжаруулха байна.

Хориин аймагта 11 мянга гаран гектар сабшалан, бэлшээри шугы бургааһанда дарагдашанхай, 8000 шахуу гектар сабшалан намаг налхи болошонхой. Энээн дээрэһээ тус аймагта культуртехническэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаха, нэгэн доро намаг хатаагдаха, уһалууриин системэнүүд шэнэдхэн заһабарилагдаха ушартай.

Кабанскын намаг хатааха гээшэ экономическа талаараа айхабтар ехэ аша үрэтэй. Энэ ехэ хүдэлмэриин зарим хубидань мүнгэ зөөри һомологдожо захалаа. Уһа урадхаажа хаяха хоёр ехэ канал баригдажа гол түлэб дүүргэгдэнхэй. Тэрэниие захадань гаргаха хэрэгтэй. Тиихэ зуураа хээрын сабшалан дээрэ культуртехническэ хүдэлмэри ябуулагдаха.

Ерэхэ табан жэлдэ бусад аймагуудта уһалууриин системэнүүд шэнэдхэн хубилгагдаха, культуртехническэ хүдэлмэри ябуулагдаха, мүн ажахынуудай өөһэдынь мүнгэ зөөреэр уһалууриин шэнэ системэнүүд бүтээгдэхэ юм.

Гэхэтэй хамта проект зохёодог эмхи зургаануудай хүдэлмэриие эрид хубилгаха гээшэ хойшолуулашагүй асуудал болоно. Эдэ эмхи зургаанууд нэн түрүүн ехэ га
риин болон мели
ябуулха проектн
нүүдые зохёожо у

Хэдэн үгэ бэлш
тушаа хэлэхээр. Р
ликын олонхи ко
зундаа малаа бэл
гээшэнь тон бэрх
мэһээ бэлшээрии
тэрэниие зүбөөр х
һал шухала удха
лаар эрдэмтэдэй дүр
шаахаар.

Республика дотор
гын бэлшээри хэр
Мүнөө дээрээ тиим
тар бэлшээри
Теэд тэрэниие аш
гүй байһаар. Жэшэ
ри Зэдын аймагта а
Ториин бэлшээри ху
һагданхай. Тэндэ а
зуһадаг боложо бай
шээри зүбөөр аша
малынь харгы шада
шээринь түйбэгдэнэ
ридэ байһан малша
ажаһуудалай эрилт
гүй. Зүгөөр тэндэ
нарна пункт байлга
бэшье, мал адуулаг
асархаяа ажахынгаа
байна. Малшадые
кино харуулха хэр
даагүй байһаар. Мал
шье муу.

Саашадаа холын б
ха тушаа анхарал с
дэ ажаллахаяа он
эрилтэнүүдые ханга

Эндэ нийтын мал
лээр хангаха асууд
намжанууд хэлэгдэб
лэб сабшалан, бэлш
ха тушаа хэлэгдээ.
асуудал ерэхэ табан
республика дотор эр
бигдаха байна.

И.
БурАССР-
түрүүлэгш

Республикын багшанарай конференци угтуулан

ХҮДЭЛМЭРИШЭН ЗАЛУУШУУЛДА—ЭРДЭМ

Манай Коммунис парти, Совет правительство социалис обществын эрхэтэн бүхэниие дүрбэн тэгшээр һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа байдаг гээшэ.

Мүнөө дээдэ ба дунда эрдэмтэй хүн зон угаа олон, үзэг ном мэдэхэгүй хүн үгы шахуу болонхой. Гэбэшье 4—5 класстай хүнүүд үшөөл олохон бии байһаар. Юундэб гэхэдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ ба хойтохи хүшэр жэлнүүдтэ залуушуул элдэб шалтагаанаар һургуулияа орхиһон байна бшуу. Урда тээнь дунда эрдэмтэй боложо шадаагүй байһан хүдэлмэришэн залуушуул үдэшын һургуулинуудта гү, али заочноор һурана гээшэ. Жэшээнь, Сэлэнгын аймагай Загастайн залуушуулай ажал хүдэлмэри, һуралсал тухай хаража үзэе.

Тохой—В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түбынь гээшэ. Эндэ «Сельхозтехникын» Сэлэнгын районно отделени ба хэдэн организаци бии. Гадна Тохойдо дунда һургуули, Сэлэнгын тусхай мэргэжэлэй техническэ училищи, больница, үрэ жэмэсэй станци, 5 магазин, хоёр клуб, уншалгын таһагтай библиотекэ, номой магазин оршодог. Эндэхи хүн зоной ажаһуудал баян, культурна болонхой. Тосхоной хоёрдохи айл бүхэн телевизортэй, олон хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенци өөһэдын библиотекэтэй. Янза бүриин газетэ, журналнуудые абажа байдаг. Үмсэдөө машинатай хүнүүд олон, зарим айлнуудай тэрнүүд ууралаар дулаасуулагдана.

Гадна эндэхи зоной дунда эрдэм гэгээрэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулагдадаг. 4 класс дүүргээгүй хүниие залуушуулай дундаһаа олохонь бэрхэтэй. 16—30 наһанай ажалша хүнүүдые заабол һургуулида һургаха гэһэн зорилго Загастайн хүдөөгэй залуушуулай һургуулиин багшанарай урда табигдана. Энэ хэрэгнай мүнөө урагшатайгаар ябуулагдана гэхэдэ алдуу болохогүй.

1961 ондо Тохойдо залуушуулай үдэшын һургуулиин нээгдэхэ үедэ найман жэлэй ба дунда һургуули дүүргээгүй 240 залуу хүдэлмэришэд тоологдодог һэн. Тэрэ гэһээр долоон жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо 140 хүн найман жэлэй, 45 хүн дунда һургуули дүүргээ.

Һургуулиин һая нээгдээд хүдэлжэ байхада, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй гэмээр олон һурагшад хэшээлһээ таһардаг, орхидог һэн. Жэшээлхэдэ, 1962—63 оной һуралсалай жэлэй эхиндэ үдэшын һургуулида 105 хүн һуража байба. Тиигээд жэлэй эсэстэ оройдоол 75 һурагшад үлөө һэн. Түрүүшын жэл арбадахиие 4, наймадахи класс 13 хүн дүүргээ бэлэй.

1963—64 оной һуралсалай жэл мүн лэ иимэшүүгээр үнгэрөө һэн. Иигэжэ хүдэлжэ яашье болохогүй һэн тулань, һургуулиин дирекци, колхозой правлени, партком хүдөөгэй хүдэлмэришэн-залуушуулые бултыень лажа үдэшын һургуулида ябуулхаб, ямар нүлөө үзүүлхэб гэһэн асуудал хамта хаража үзэһэн байнад.

Һуралсалай үргэлжэлдэг сагые бага болгохо, заочно һуралсал эмхидхэхэ, һайнаар һурадаг, хүдэлдэг хүнүүдые урмашуулха гэһэн шиидхэбэринүүд тиихэдэ абтаа һэн.

Гадна һургуулиин дирекци, колхозой хүтэлбэрилэгшэд һү һаалиин фермэ бүхэндэ агрозоотехветеринарна һуралсал, шофер, мотоциклистнүүдэй курса нээһэн. Үдэшын һургуулида лектори эмхидхэгдэһэн, хүдөөгэй клубта уран һайханай бүлгэм байгуулһан юм. Эндэхи хүдэлмэришэн залуушуулые һайнаар һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ колхозой мэргэжэлтэд, Загастайн дунда һургуулиин багшанар олоороо хабаадана. Һуралсал-хүмүүжүүлгын иимэ ёһо гурим хүдөөгэй залуушуулда аргагүй ехээр нүлөө үзүүлһэн байна.

Манай үдэшын һургуули дүүргэһэн залуу хүдэлмэришэдые колхозой правлени, партком дээдэ, дунда мэргэжэлэй һургуулинуудта ба элдэб курсада һурахыень эльгээдэг, туһаламжа үзүүлдэг болонхой. Жэшээлхэдэ, Н. Исаков 8 класс дүүргэһэнэй һүүлдэ Буряадай хүдөө ажахын техникум заочноор дүүргэжэ, мүнөө сельхозтехникын автомобильна паркда механигаар ажаллана. Михаил Шимшарев Улаан-Үдын техническэ техникум дүүргээд, автомеханик болонхой. Мүн хүдөө ажахын институтда манай һурагшад һуралсана.

Хүдэлмэришэн-залуушуулые һайнаар һургаха хэрэгтэ «Сельхозтехникын» Сэлэнгын районно отделениин партийна, комсомолой, профсоюзна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд һайнаар туһалаа гэжэ хэлэхэ зэргэтэй. Тиимэһээ энэ организациһаа жэл бүри олон хүдэлмэришэд манай һургуулида һурана.

Үшөө нэгэ жэшээ харая. Урдань колхоздо шофероор хүдэлжэ байһан М. Д. Данзанов үдэшын һургуулиин 11 класс дүүргэһэнэйнгээ удаа хүдөө ажахын институтда заочноор ороһон, мүнөө 5-дахи курсда һурадаг. Колхозой правлени энэ залуу нүхэрые дээшэнь дэбжээжэ, түрүүн бригадын хүтэлбэрилэгшэ, удаань түрүүлэгшын орлогшо болгоһон байна.

Мүн манай һургуули дүүргэһэн олон басагад мүнөө Сэлэнгынгээ аймагай олон һургуулинуудта хүдэлнэ. Гадна олон залуушуул, жэшээлхэдэ, Б-М. Гармаев, Б. Дабаев ба бусад һургуули дүүргээд, колхоздоо эрхимээр ажаллажа, нийтын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажал байдаг.

1961 ондо Тохойдо 8 класс дүүргээгүй 115 хүн тоологдодог байгаа. Харин мүнөө тосхоной бүхы хүдэлмэришэн залуушуул 8 жэлэй һургуули дүүргэнхэй шахуу. 1967—1968 оной һуралсалай жэлэй эхилхын урда тээ 8 класс дүүргээгүй 44 хүдэлмэришэн залуушуул байһан юм. Тэдэнэй 33-ниинь мүнөө һурана.

Тохойдо хүдөөгэй профессионально-техническэ 1-дэхи училищи бии юм. Тус һургуулида 15—18 наһанай хүбүүдые абадаг. Тэдэндэ хүдөө ажахын механизаторнуудай мэргэжэл олгогдодог. Мүнөө жэл училищида 299 хүн һурана. Тэдэнэй 50 процентнь 8 класс дүүргээгүй залуушуул.

Тиимэһээ тэдэниие үдэшынгээ һургуулида абаха, эрдэмыень дээшэлүүлхэ гэжэ оролдодог байнабди.

Училищиин 90 һурагшад мүнөө 5—11 классуудта һурана. Курсантнууд һургуулида һайнаар һураха дүүрэн арга боломжотой. Юуб гэхэдэ, гүрэн тэдэниие хүбсалуулна, түлөөһэгүйгөөр эдеэлүүлнэ, дулаан байрада байлгана. Үдэшын һургуулида таһалтаряагүйгөөр һураха гэбэл, тэдээндэ сүлөөтэй саг бии. Хэды тиимэшье һаа училищиин һурагшад манай һургуулида булта һуранагүй.

Училищиин дирекци, партийна, профсоюзай организацинуудай курсантнуудайнгаа үдэшын һургуулида һураха хэрэгтэ анхарал хандуулдаггүй дээрэһээнь боложо, тэдэнэр хэшээлдэ ябадаггүй гү, али һургуулияа орхидог байна. Залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин һулаар ябуулагдаһан дээрэһээ иимэ ушарнууд жэлһээ жэлдэ дабтагдана.

Гадна жэл бүри Загастайн дунда һургуулиһаа 5—10 һурагшад манай үдэшын һургуулида ерэжэ байдаг. Үдэрэй һургуулиһаа ерэһэн зарим һурагшад муугаар һурадаг, олонхинь ажал хэдэггүй юм.

Манай һанахада, һурагша бүхэниие найман жэлэй гү, али дунда һургуулиһаа гаргажа болохогүй.. Үнэн дээрээ үдэрэй һургуули орхидог һурагшад үсөөн бэшэ дайралдана. Жэшээнь, Загастайн дунда һургуулида жэл бүри иимэ ушарнууд дабтагдана. Энээниие үндэһөөрнь усадхаха, хүндэтэ шалтагаанаар үдэрэй һургуулияа орхигшодыень лэ үдэшынхидэ ябуулха зэргэтэйбди.

Колхозой правлени, парткомой туһаламжаар бидэнэр, багшанар хүдэлмэришэн залуушуулые үдэшын һургуулида олоор һургаха гэһэн зорилгоёо һайнаар дүүргэхэбди.

А. ЕРМОШКИН,
Загастайн хүдөөгэй залуушуулай үдэшын һургуулиин директор.

ҮГЭ ХЭЛЭЖЭ ҺУРГАХА

Һара тухай болобо гү даа, Улаан-Үдэдэ Сибириин һургуулинуудта үзэхэ учебнигүүдэй редакторнуудай семинар татагдажа, тэндэ буряадайхид, яхад, алтай, хакассайхид дүй дүршэлөө андалдан абалсаа бэлэй. Тиихэдээ зүүн хизаар нютагуудай дунда болон эхин һургуулинуудта хэрэглэгдэжэ байгаа учебнигүүд, уншаха номууд гол түлэб мүнөөнэй эрилтэдэ яһала тааруу гэжэ тэмдэглэгдэбэшье, олохон дутуу дунданууд элирүүлэгдэһэн, эгээ мүнөө хэрэглэгдэжэ байгаа методико үндэһөөрөө шүүмжэлэгдэһэн байна. Жэшээлхэдэ, эрдэмэй кандидат Н-Ж. Ц. Цыдыпов нилээд олон учебнигүүдые шэнжэлэн үзөөд, тэдээн дотор эрэйдоол зурган янза түхэлэй: доогуурнь зураха, буулгажа бэшэхэ гэхэ мэтын лэ упражненинүүд оронхой гэжэ яахын аргагүй зүбөөр тодоруулаа һэн. Имэрхүү «бүридэлтэй» учебнигүүд ехэл олон. Яхад, Хакас, Алтайһааншье ерэгшэд энээн тухайдаа өөһэдөө мэдэрхэ баатай болоо һэн.

Дурсагдаһан зурган янзын даабаринууд урдань хэрэглэгдэһэн, саашадаашье хэрэглэгдэхэ юм бэзэ. Гэбэшье хэлэндэ һургалгые гансахан энээгээр хизаарлажа болохогүй. Юуб гэхэдэ, үхибүүд юуш ёһоор ойлгоогүй аад, зурлаа табяад гү, али буулгажа бэшээд орхижорхино бшуу. Тэдэниие найруулгада ёһоор дүршүүлхэ гээ һаа, учебник зохёогшод болон багшанар үхибүүдэй өөһэдөө бэеэ даагаад дүүргэхэ зүйлнүүдые олоор оруулха зэргэтэй. Энэ тэрэ мэдүүлэл гү, али үгэ доогуур зурлаа татагты гэхын хажуугаар, жэшээлхэдэ, үсэгэлдэр ямар кино хаража, юу ойлгоһоноо уран гоёор хэлээд гү, али бэшээдшье үгэгты гэһэн даалгабари үгэбэл, ямар ехэ ашагтай байха һэн бэ. Тиихэдээ изложени, сочинени бэшэхэ үхибүүд ухаан бодолоо улам ульгам хурданаар гүйлгэхэ болоно бшуу. Юрэдөө бэлыень хаража, хүнгэхэн упражнени дүүргүүлээд орхихо ушарые буруушаамаар лэ даа. Хүнэй хэлэһые дабтажа һуралшабал, үхибүүд ямар дадал олжо абахаб?

Мүн үгэ хэлэлгые хүгжөөхын тула али бүхы оролдолго гаргахаар болоо. Юундэб гэхэдэ, үхибүүднай буряадаар дуугархадаа ехэ тулюур. Имэшүүл һанал бодолоо яагаад хүсэд дүүрэнээр элирхэйлжэ шадахаб! Бэшэлгэ болоо һаань, бүришье газардашана ха юм.

Эндэ багшын өөрынь эдэбхи үүсхэл, харюусалга тон шухала болоо. Тэрэгүй һаа, багша өөрөө шабинараа хэлэлгын «далай» руу ямар найдамтайгаар дахуулжа ороохо болоноб? Гадна грамматикын теориие байһан соонь орхингүй, хэлэ шэнжэлгын хүдэлмэриие улам үргэнөөр ябуулха шухала болонхой.

Тиигэбэшье грамматикын учебнигүүд дотор дан хэтэрмэ орёо удхатай ойлгомжонуудые олоор оруулжа болохогүй гэжэ һананаб. Жэшээлхэдэ, деепричастинууд, наречинүүд, дахуул үгэнүүд болон нүхэсэл мэдүүлэлнүүдые олон янза болгожо ойлгуулхаяа оролдоһоной хэрэггүй. Үгэнүүдэй грамматическа бүридэл дээрэ сагаа ехээр хаянхаар, лексическэ, семантическа удха тайлбарилгые тодорхойгоор ойлгуулжа, үгэ, мэдүүлэлнүүдые буруу хэрэглэдэг ушарнуудые болюулхын хойноһоо оролдобол дээрэ.

Гадна түрэлхи хэлэнэй гү, али литературын хэшээл үнгэргэхэдөө класс соо уншаха номой хажуугаар буряад-ород ба ород-буряад — хоёр янзын словарь хэрэглэхэ шухала гэжэ һанагдана: тус словарьнуудые үзэн байгаад, класс соогоо үргэлжэ үгэ найруулгада һургадаг һаа, тоншье һүрхэй байха бэлэй. Түнхэн, Худара, Баргажанаар болон Байгалай баруун бэеэр ябаад үзэхэдэ, дээрэ нэрлэгдэһэн словарьнууд гансал багшанарта бии байдаг. Тэдэниие һурагша бүхэндэ абхуулха хэрэгтэй.

Хэтэрхэдээ баруугаархи буряад һургуулинуудай зарим багшанар өөһэдөө буряад хэлэнэйгээ баялигые ёһоор мэдэхэгүй аад, гэртээшье, һургуулидаашье словарьгүй байдаг. Энэ огто таарахагүй.

Иимэ эрхэ байдалда байһан аад, грамматикын учебнигүүдые хуушан түхэл соонь үлөөжэ, үгэ хэлэлгээр заабаринуудые орёо хүшэр теорёор «хүлижэ» болохогүйл даа.

Эдэ бүгэдэ дутуу дунданууд шэнэ учебнигүүдые зохёохо үедэ заатагүй анхаралда абтаха бэзэ гэжэ һанагдана.

П. МАЛАКШИНОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.
Москва.

ФОТОРЕПОРТАЖ

ОНЬҺОН МАШИНЫН ХҮСӨ

ҮГЛӨӨГҮҮР. Тэнгэриин одо мүшэдэй һаял унтаржа байхада, Алтай һууринай урда захада оршодог һаалиин гүүртын улаан булан соо эхэнэрнүүд сугларжа эхилнэ. Тэрэнэй дунда залуушье, наһажаалшье болоһон хүнүүд харагдана. Уданшьегүй һаалишад бултадаа сугларжа, ута стол тойрон, үглөөнэйнгөө сай барина. Тэдэнэр һүтэй сай, тоһотой хилээмэ саахартайгаар барижа һуухадаа ажал тухайгаа хоорондоо хөөрэлдэнэ.

— Оньһон машинын хүсөөр үнеэ һааха гээшэмнай гоёл байна даа. Харахада үрматай,—гэжэ һаалишадай нэгэн хэлэбэ.

— Сагай ошохо тума байдалнай һайжарна. Хэдэн жэлэй садаа тээ бидэ нигэжэ түлөөһэгүйгөөр сайладаг байгаа гээшэ гүбди? Үгы. Гүүртэ дээрэхи бүхы ажал гансал гарай хүсөөр хэгдэгшэ һэмнай, — гэжэ үнинэй һаалишан Мыдыгма Найданова зугаада оролсоно.

Тииһээршье һаалишад сайлажа дүүргээд, үнеэдээ һаахаяа гараба.

Үнеэдэй байра. Эндэ малай шабааһа газаашань гаргаха транспортер хүдэлнэ. Тракторист Константин Банзаров тэргынгээ дүүрэмсээр аргал сабшалан дээрэ абаашана. Виктор Рампиловай транспортёр байлгахатайнь сасуу һаалишад үнеэдээ һаахаяа бэлдэнэ. Тэдэнэр үнеэ һааха машинануудаа байрадань һуулгана, үнеэдэйнгээ дэлэнгүүдые арилгажа, тэдэндэнь резинэ хүхэлтэнүүдые углана. Мастер Ким Цыренжаповай рубильник дарахатай сасуу үглөөнэй һаам эхилбэ. Һаалишад энэ үедэ үнеэдэйнгээ хажуугаар ябажа, тэдэнэйнгээ һаагдажа дүүрэһэн үгыень шалгана.

— Үнеэдээ оньһон машинын хүсөөр һаянайл һаадаг болонхойбди. Мүнөө үнеэднай машинаар һаагдажа һуража байнхай,—гэжэ гүүртын зоотехник Людмила Дашиева хөөрэнэ.

— Ажалнай яһала хүнгэрөө. Үбһэ тэжээлээ малайнгаа байра соо трактораар оруулнабди. Гадна үнеэднай автопоилкануудһаа уһа уудаг болонхой,— гэжэ Мария Очиртарова хэлэнэ.

ЭНЭ ГҮҮРТЫН һаалишад ойн баярай жэлдэ ажалдаа ехэ амжалта түйлаһан байна. Тэдэнэр һү һааха түсэбөө 98 центнерээр үлүүлэн дүүргээ. Харин һү гүрэндэ худалдаха түсэбынь 113,8 процент дүүргэгдэһэн байна. Алтай нютагай һаалишад нигэжэ аймаг, совхоз дотороо түрүү һуури эзэлжэ, аймагайнгаа, совхозойнгоо дамжуулгын Улаан тугта хүртөө. Гүүртэдэнь «Коммунис ажалай коллектив» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ үгтэнхэй.

Эндэхи һаалишад мүнөө жэл нёдондонойхиһоо дутуугүй ажаллаха гэжэ шиидэнхэй. Тэдэнэр энэ уялгаа амжалтатай бэелүүлнэ.

Гүүртэ дээрэ эрхим ажалай жэшээ харуулан хүдэлдэг һаалишад олон. Тэдэнэй тоодо Мыдыгма Найданова, тэрэнэй басаган Лида Найданова, Долгор Буянгуева, Мария Очиртарова, Нина Очирова гэгшэдые нэрлэжэ болоно. Жэшээнь, Мыдыгма Найданова ойн баярай жэлдэ үнеэн бүриһөө 2147 литр һү һаажа, аймаг, ажахы дотороо түрүүлһэн байна. Харин Долгор Буян
Очиртарова, Лида Най
шад үнеэн бүриһөө 2
литр һү һаагаа. Гү
һаалишад энэ жэл ү
2700—2500 литр һү
шиидэнхэй.

Теэд эндэхи һаа
раар хүдэлхэдөө а
жалта түйлана гээш
хид зун, намарай са
хүшэтэй болгохые е
дог. Малшад Агван
мит Дамбаев хоёр
үнеэдээ түхэреэн сүү
шээдэг заншалтай. Г
коллектив жэлэй ду
үнеэдээ тэжээлээр ду
оролдодог. Тэдэнэр эн
жэл бүри үбһэ тэж
бэлдэдэг байна. Һа
гектар сабшалангай
гагданхай. Фермынхид
лангаа өөһэдөө
уһалдаг, хорёолдог,
үбһыень сабшадаг
эндэхи һаалишад нё
центнер үбһэ хуряа
Гүүртын коллектив
бүри үндэр ургаса ур
ла эртэнһээ тэмсэжэ
дэнэр мүнөө сабша
жүүлнэ. Алтай нютаг
нигэжэ эбтэй эетэй
даг хадаа Хүдэриин
аймаг дотороо суута

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (н
нэй һаалишан М.
(зүүн гарһаа) М.
хоёр, (хоёрдохи)
Л. Найданова.

Г. РИН
манай

Э. ЛАПИНА
Хяагтын аймаг.

БУЛТАНАЙ ҺАЙШААМАА

Өөһэдынгөө хүсөөр элдэб жэмэс тарижа һураха, ургамалнуудые шэнжэлэн харуулхын тула Захааминай аймагай Михайловкын дунда һургуулиинхид нилээд һонирхолтой хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Тус хүдэлмэриие багша К. К. Фалилеева хүтэлбэрилнэ. Үхибүүд хоёр гектар газар даажа абаһаар арба гаран жэл болоо. Тэрэнь мүнөө танихаар бэшэ: рапеткэ, вишни болон бусад үлир, жэмэсэй хоёр мянга гаран модон, морковь, редис, капуста гэхэ мэтын овощ надхажа һууха юм. Үхибүүдшье туршалга, шэнжэлгэнүүдые һайсахан хээ.

Намартаа тэдэнэр өөһэдынгөө участогһаа баян ургаса хуряажа абана.

Багша Клавдия Кирилловна Фалилеева үхибүүдтэ нигэжэ ажал
хүдэлмэриин амта

Гадна энэ һургуу
таническа саадтай.
янзын 400 гаран мо
хай.

Мүнөө үедэ Михай
гуулиинхид хабарай
скэ хүдэлмэри яаха
хай түсэб табинхай,
даа хубаажа абанхай
А.

...ОРЬКИЙ БА БУРЯАД ЛИТЕРАТУРА

...турэһөөр 100 жа-... түү хүн түрэлтэнэй ...ан эдэ үдэрнүүдтэ ...роной уран зохёол- ...«национальна уран ...й эсэгэ» гэжэ тон ...ёоророо нэрлэгдэһэн ...габьяае үшөө дахин ...шэнээн тэрээндэ ...нэнээр хүндэлдэг ...ха ёһоороол харуул- ...жашье байһаниинь ...һээл Горький ба ...н буряад литература ...ье, гүнзэгышье асуу- ...лаа хэлэхэ, агуу- ...шын гансашье зохёо- ...лдолгыень харуулха ...ынь ажал ябуулгын ...ехэ нүлөөн тухай тог- ...л. Юуб гэхэдэ, Горь- ...й ехэ уран бэлигтэй ...ы арадуудай хани нү- ...удай жэнхэни литера- ...эн һалбарха хэрэгтэй ...усашагүй тэмсэлшэ ...й бшуу.

...ахадэ, манай соёл ...зохёолой ажал ябуу- ...ой сэхэ холбоо бага- ... Тиимэһээ манай ...уехэ уран зохёолшо- ...боогүй хүгжөө, нү- ...гэжэ яашье хэлэжэ ...өөн байгаа, асари ...нга гэжэ баталан хэ-лэбэл, алдуу үгы. Энэ асуудалаар манай шүүмжэлэгшэд даб дээрэ өөдтэй шэнжэлгэ хээгүй байгаа гэжэ баталалтай. Энэ шухала асуудал шэнжэлгэдэ хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор А. А. Белоусов өөрынгөө номоор түрүүшын алхам хэһэн юм, гэбэшье тон тодорхой холбоон, нүлөөн тухайнь хэлэгдэһэн зарим тэды зүйлнүүдынь юрэнхы һанамжанууд, имагтал бүхы Сибирь орондо хамаатай шэнжэлгэ, тайлбаринууд соонь таража, онсологдоогүй үлэшоо. Манай литературын мүндэлэлгэдэ, тэрэнэй хүгжэлтэдэ Горькиин яажа нүлөөлһые наряар шэнжэлэн харахын орондо, юрэл агууехэ уран зохёолшын тэрэ гү, али энэ ажал ябуулгашатай, уран зохёолшотой бэшэлсээн, үгышье һаа һанамжа, дурасхаал гэхэ мэтээр хизаарлагдашадаг байна. Манай һанахада, энэ шухала асуудалда нүгөө талаһаань гэхэ гү, али яажа, хайшан гэжэ Горький манай уран зохёолшодой ажал хүдэлмэридэ нүлөө үзүүлээб, ямар соёл сурталай, ухаан бодолой холбоон эндэ байгааб гэжэл элишэлхэ, энэл асуудал тайлбарилха, шэнжэлхэ гээшэ илангаяа ехэ удхатай байна. Тиигэжэл «Горький ба буряад литература» гэһэн асуудалда хандахадамнай, гурбан тон өөрсэ шэглэл анхарагдана гэбэл зүбтэй. Нэгэдэхинь—Горькиин уран зохёолой нүлөөн. Хоёрдохинь—тэрэнэй эмхидхэхы ажал ябуулгын аша үрэ болоно. Гурбадахинь гэбэл, уран зохёолшын теоретическэ болон публицис шэнжэтэй уряалхы ажал ябуулга мүн. Тиимэһээл энэ гурбан шэглэлдэ туд тудтань богонихонооршье һаа тогтохо зорилготойбди.

Агуухэ Октябриин революциин урда тээ Горькиин нэрэ буряад зоной дунда алдаршаагүй байгаа юм. 1928 ондо тэмдэглэгдэһэн уран зохёолшын жара һаһанай ой, тиихэдэ 1932 ондо өөрынь хабаадалгатайгаар үнгэрэгдэһэн уран зохёолойнь болон ниитэ ажал ябуулгынь 40 жэлэй ой хоёр Горькиин нэрэ суугай, уран зохёолой манай Буряад орондо алдаршалгада, таралгада шиидхэхы удха шанартай байгаа. Энэ талаһаа Мунко Саридагай бэшэһэн «Максим Горький» гэжэ статья, «Бүргэд тухай дуун» гэжэ Солбонэ Туягай шүлэг, тэрэшэлэн Алексей Улановай уянгата мүрнүүдые онсолон тэмдэглэмээр. Тэдэниие уншахада, алишье зохёолынь Горькиин гайхамшагта уран бүтээлнүүдые ухаан бодолдоо нэбтэрүүлэн, тэдэниие һайн мэдэхэ, тэдэнэй дотор гүн удхые ойлгоһон, ойлгохоһоо гадна, сэдьхэлдээ шэнгээн түрэл болгон абаһан хүнүүд бэшээ гэжэ гансата тобшолол хэхээр һэн. Жэшээ болгон «Бүргэд тухай дууе» дурдая. Солбонэ Туя Горькиин «Сокол тухай дуун» болон «Буревестник тухай дуун» гэһэн гайхамшагта зохёолнуудыень, тэдэнэй доторой революционно шэглэлдэ үндэһэлэн, адлишуу удхатай өөрын буряад зохёол бэшэхэ гэжэ һэдэһэн байна. Тиихэдээ революциин үмэнэ буряад зоной дунда мэдэрэгдэжэ байһан эрхэ сүлөө жүрөөдэһэн байдал, тэдэнэй һанал бодол харуулхые оролдоно. Түгэсхэлэйнь:

Аза жаргал мүнөө
Аадар соо, шуурган соо,
Ажабайдалай хүлгөөн соо

Гэжэ би ойлгооб!—гэһэн мүрнүүдынь залуу поэдэй «хии хооһон тала», «уйтай хүдөө газарые» магтахаа болижо, эдир Горькиин революциин шуурга жүрөөдэһэн ухаан бодолоор нэбтэрһые гэршэлнэ бшуу. Тэрэл 1928 ониие манай литературада Горькиин нүлөөгөө үзүүлжэ эхилһэн саг гэжэ баталбал, алдуу болохогүй. Тэрээнһээл хойшо Горькиин зохёолнууд буряад хэлэн дээрэ олоороо оршуулагдажа, хэблэгдэжэ эхилээ. Гансашье газетэнүүд, альманахууд болон элдэб согсолборинууд соо бэшэ, мүн амяараашье номууд барлагдажа захалаа бэлэй. Жэшээ болгон, 1932 ондо буряад хэлэн дээрэ түрүүшынхеэ амяараа ном болгогдон ниитэлэгдэһэн «В. И. Ленин» гэжэ очеркыень дурдая. Тэрэшэлэн Горькидо зорюулагдаһан гү, али тэрээниие дууряаһан, заримдаа тэрээндэ сэхэ хандаһан олон тоото шүлэгүүд, бусадшье жанрай зохёолнууд манай ороной арадуудай хэлэнүүд дээрэ аймшагтай түргэн олошоржо эхилээ бэлэй. Манай буряадайшье уран зохёолшод эндэ хубитаяа оруулаа. 1936 оной уйдхарта үдэрнүүдтэ бэшэгдэһэн, тиихэдэ эдир байһан Цэдэн Галсановай «Эрэ боро Сокол» гэжэ шүлэгэй мартагдашагүй мүрнүүд, Бабаасан Абидуезай «Максим Горький» гэжэ шүлэг болон бусад жэшээнүүдые олоор дурдажа боломоор. Тэдээн соогоо манай поэдүүд Горькиин образ гаргаха, тэрэнэй зохёолнуудые яажа ойлгоһон тухайгаа шүлэглэхэ гэжэ оролдогшо һэн. Эдэшье жэшээнүүд манай залуу литературын түлөөлэгшэдэй ахамад багша, агуухэ уран зохёолшын доторой соёл сурталай нүлөөндэ орожо, тэрэнэй хаба зориг, дэлисэ халан абахы хүсэһые, тэрэнэй зохёохы маяг абариие, образуудые, уран эргануудые шэнжэлэн үзэдэг, өөһэдынгөө бүтээлнүүдтэ шэлжүүлхые оролдодогые харуулна бшуу. Тиимэһээл Горькиин нүлөөн, манай буряад литература Горький хоёрой хоорондохи хол-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи хуудаһанда)

А. М. Горький (1934 он). ТАСС-ай фотохронико.

Ц. ГАЛСАНОВ

...РЭ БОРО СОКОЛ

...околой
...оо гараһан,
...околой
...аа дараһан,
...ар огторгой
...аа һэбинэ,
...ор тодорхой
...ожо дэбинэ...
...ара шэрэм
...аар даалгаһан,
... хэрэм
... дээр һуулгаһан,
... Горькиин
...аа үгыш һаань,
...н тарилгынь
...эн байхагүй.

...Сахилгаан Буревестник!
Шамаяа гээһэн шархынгаа
Үбшэнтэй хэдыш һаань,
Уран зохёол оньһондо
Һуран байһан бэеынгээ
Охин галаар сорьюулнам,
Дахин огторгой шэртэнэм.
Эрэ боро Соколой
Тэрэ, оройдо хүрэһэн,
Эрэ боро Соколой
Урин һалхяар хүгжэмдэһэн
Уудам сэнхир огторгой
Үнгын һолонгоор дугаартаа.
Уран һайхан, тодорхой,
Огсом аялгаар бугаартаа.

...Л ХЭЛЭН ДЭЭРЭМНАЙ...

...ын зохёолнууд үшөө гушаад онуудһаа эхилэн буряад ...шуулагдажа, хото, хүдөөгэй арад зоной дунда жэнхэни ...эхэ хүндэтэйгөөр, һонирхолтойгоор уншагдадаг болоһон ...зохёолнуудынь тусхай номууд болгон хэблэгдэхэһээ ...ымнай газетэнүүдэй хуудаһан дээрэ, элдэб согсолбо- ...урулиин учебнигүүд дотор тунхаглагданхай.

... уран зохёолшын бэшэһэн гайхамшагта «В. И. Ленин» ...ряад хэлэн дээрэ оршуулагдажа хэблэгдээ һэн. Удаань ...ёолнууд буряад хэлэн дээрэ тус тустаа номууд болгог- ...1935 ондо Д. Дашинимаевай оршуулһан «Челкаш» гэ- ...ата үзэг дээрэ 4000 хэһэгээр барлагдаа юм. Ажал- ...р уряалһан «Сокол тухай дуун» (оршуулагшань Ц. Гал- ...евестник тухай дуун» (оршуулагшань Б.Абидуев), «Үхи- ...шуудынь 1938 ондо хэблэгдээ.

...р уран зохёолшо Жамьян Балданжабон «Январиин 9» ...ые бишыхан ном болгожо гаргаа һэн.

...мэдээжэ гайхамшаг революционно удха шанартай ...аниинень 1941 ондо бэлигтэй оршуулагша Д. Черниинов ...оршуулан хэблэжэ, ажалша арад зоноо баясуулаа һэн. ...аар 5000 хэһэгээр хэблэгдэһэн.

...олшын рассказуудһаа бүридэһэн согсолбориие Бу- ...хэблэл гурба удаа (1943, 1950, 1968 онууд) толилоо.

...ькиин гайхамшагта трилогиин нэгэ ном — «Минии уни- ...» Б. Санжин 1951 ондо оршуулаа. Удаань капитализ- ...ые эрид шүүмжэлһэн, тэрэнэй бодото байдалые ха- ...ерикэ тухай» гэжэ ном 1954 ондо гараа.

...р уран зохёолшо Г. Чимитовэй оршуулһан гурбан үйлэ- ...эһэн зүжэгынь хэблэгдээ бэлэй.

...ряад драмын театрай ендэр дээрэ «Васса Железнова», ...ев ба бусад», «Дайсад» гэһэн зүжэгүүдынь табигдажа, ...ай ажалшадта халуунаар угтагдаһан байха юм.

...еетэ, жаргалта буряад арад түрэлхи хэлэн дээрээ ...зохёолнуудые уншадаг, шудалдаг, магтан дууладаг.

Н. ДУГАРОВ,
...ууканудай академиин Буряадай филиалай ниитын институдай хүдэлмэрилэгшэ.

Манай хөөрэлдөөн:

АГУУЕХЭ ХҮН ТУХАИ ҮГЭ

Н. БАЛДАНО:

Миниишье наһанай, намһаа урдашье ажаһууһан, мүнөөнэй залуушье совет уран зохёолшод зохёохы ажалдаа агууехэ Горькиин нүлөөе үзөөгүйб гэжэ хэлэжэ шадахагүй гэхэ байнаб. Энэ хүмнай социалис реализмын үндэһэ һуури табяад, эгээл түрүүн шэнэ совет үеын хүн тухай бэшэжэ эхилээд, бидэнээ дахуулаа һэмнай даа. Би өөрөө буряад театртa хүдэлжэ байха үеһөөл зохёол бэшэхэ тухай гүнзэгыгөөр бододог, үнэн зүрхэнһөө оролдодог болоходоо, Алексей Максимовичай пьесэнүүдтэй танилсажа эхилээ һэм. Бүри һүүлдэ манай Буряадай театр агууехэ Станиславскиин шаби, гүрэнэй шангай лауреат, МХАТ-да хүмүүжэһэн бэлигтэ режиссер Александр Игнатьевич Канинай табиһан «Егор Булычев ба бусад» гэжэ Горькиин пьесые сценэ дээрээ табижа, ургаха замдаа шэнэ алхам хээ һэн. Урда тээнь «Васса Железнова» табигдаа һэн. Иигэжэ Горький манай Буряадай сценэ дээрэһээ дуулаһаар.

Ч. ЦЫДЕНДАМБАЕВ:

Горький гү? Тэрээнтэй таһаршагүй холбоотой аабзабди даа. Алексей Максимовичай «Макар Чудра» гэдэг рассказые һургуулида ябахадаа түрүүшынхеэ уншаад, унтангүй хоноһомни мүнөөшье һанагдигша. Илангаяа Макар Чудрагай омог зан, айхабтар ехэ хүсэн, тэрэнэй дорюун дэлисэ ухаанда бүхөөр хадуугдаа бэлэй. Он жэлэй ошохо бүри, наһатай болохо бүрэе мүнөөдэрэйм зохёохы ажал хаанаһаа үндэһэтэй бэлэй гэжэ бодоходоо, тэрээхэн унтаагүй хоногшо һүниһөө сааша юумэ һанагшагүйб. Уран зохёол гээшэ хүсэтэй, уншахада жаргалтай юумэн гэжэ тиихэдэл ойлгоо һэн хаб. Һүүлээрнь «Сокол тухай дуун», «Буревестник тухай дуун» гэдэг хүсэтэ поэмэнүүд намайе дали дээрээ абаашажа, тэрэ зоригтой шубууд мэтээр ниидэхэ дура түрүүлдэг байба. Тиигэжэ нэгэтэ һургуулиингаа үхибүүдэй наада бэлэдхэхэдэнь, тэрээндэнь хабаадалсаһан, нютаг зоноймгоо урда шүлэг хэлээ һэм. Тэрэ үеһөөл эхилжэ «шүлэгшэ Чимит» гүүлээ һэн хаб...

Ц. ГАЛАНОВ:

Манай гүрэнэй ниислэл Москва хотодо дэлхэй дээрэ ори гансахан уран зохёолой институт бии юм. Тэрэ институт Алексей Максимович Горькиин нэрэмжэтэ. Хүдэлмэришэн, таряашан зохёолшодой эрдэмээ дээшэлүүлхэ һургуули болгохо зорилготойгоор Горький тэрэниие 30-аад оной эхеэр эмхидхэһэн байгаа. Литинститудые К. Симонов, В. Ажаев, М. Алигер, Е. Долматовский, В. Федоров, Е. Мальцев, Ч. Айтматов, Р. Гамзатов болон бусад мүнөөнэй элитэ совет уран зохёолшод дүүргэһэн юм. Мүн манай Буряадай олохон хүбүүд—Д-Р. Батожабай, Н. Дамдинов, С. Ангабаев, Ц-Ж. Жимбиев, Г. Чимитов, Д. Улзытуев, Д. Эрдынеев, М. Осодоев болон бусад энэ институт дүүргэжэ гараа.

Гансахан энээхэн баримта агууехэ Горькиин шэнэ сагай уран зохёол хүгжөөхын түлөө ямараар оролдодог байһыень гэршэлнэ.

М. ГОРЬКИЙ „БАСАГАН БА УХЭЛ" *(Онтохонһоо абтаһан хэһэг)*

Хаан бусажа ябаба ха дайнһаа—һуурнай
үйлсөөр, —
Хара зүрхыень хараал шэрээл тамаланги.
Һөөг бургааһанай саанаһаа мэнэ—хара үйлөөр—
Һөөл басаганай энеэдэн соностобо-баярланги.
Хүмэдхөө нинилүүлэн хаан дүрөөдөө бодожо,
Хүсэн байнал гэжэ морнёо гамгүй ташуурдан,
Харсага шэнгеэр басаганда добтолон орожо,
Ханхинуулан байба хуяг мэсээ урдань:
— Яагаад ши энеэхэ болобош,—гэбэ зандараад,—
Ямар баяр байба гээшэб одоо мүнөө?!
Дайсан намайе хайша хэрэг нюдараа,
Дахуулһан сэрэгни дабагдан баран һүнөө.
Хажуудахи һахюул—ээмэрхүү эрэнүүдни
тэсээгүй,
Хахадынь шахуу дайсанай талада уналай.
Буладни хэсээ гү, али булта эсээ гү?—
Бусажа ябанаб нютагаа арай шамай.
Дахяад би сэрэгээ суглуулхам—ойлго,
Ахяад гарахал ёһотойб дайсанаа айлган.
Уйдхар гашуудал уригүй намайе үрэмдэнэ,
Уймар ши хаанаһаа ойлгохобши, мэдэнэм,
Тэнэг энеэдыешни соносожо байха
Тэсэбэри намда үгы...
Сээжэ энгэрээ халхалха зуураа тэбдэнгүй,
Сэхэ харюусаба сэбэр басаган хаанда:
«Саашалагты, хаан,
манай дурые эбдэнгүй,
Саашалагты бурханай хайраар...
Сүлөөгүйбди танда
Дуран инаглал тухайгаа хөөрэхэ мүнөө...»
Дуугай болобо басаган—харана хүлөө...
Дурлабал хаанашье хэрэггүй болодог шуу,
Дурлабал хаанашье мэдэлгүй болодог шуу.
Һүмэ соохи нарихан ута зулаһаа
Һүртэйгөөр носодог юм инаг дуран.
Хаан шэшэрбэ хараа байса сухалһаа
Хашхаран захирба харуулшадтаа дары:
«Басага барнгты, түрмын оёорто хаягты.
Байза!
Бахалуурдан мэнэ гэһээр алагты!».
Урда хойноль ороошод —
ухаа мэдээ алдаба,
Урнхан басагые
тэндэнь хайрагүй алаба,
Үхэлэй хүйтэн гарта үгэжэ һалаба,
Үнөөхи хаан үбгэн сэдьхэлээ ханаба.
. . . .
. . . .
Үхэлэй урда басаган зогсобо эрэлхэг,
Үхэлэй аашаяа гаргахыень хүлеэбэ.
Харин Үхэл хайрлаа ха—үлэ мэдэг
Хамар дороо ааляар шэбэнэбэ:
— Харалши, яагаа залуухан юм бэ?
Хаанай урдаһаа юундэ дуугарбаш?
Харюусаха болоош тэрэнэйнгээ түлөө,
Хамагаа хэлэн намда мүнөө.
— Бү сухалда,—гэбэ басаган ааляар, —
Бүришье зэмэгүй хүн шинни урда.
Инагни намайгаа түрүүшынхеэ таалаа.
Игаабари ногоон дээрэ... Намда
Тэрьелжэ ябаһан хаан заашье
Тэрэ үедэ огто хэрэггүй һэн—яашье.
Хэрэггүйт намда,
һаалта бү хэгты гээд,
Хэлээ һэм сэхэ руунь хаанда би.
Инмэ юумэнэй болохые хаанаһаа би
Эгээ тинхэдэ мэдэхэ һэмбиб. Теэд
Яахабши? Үхэл шамһаа хоргодохо дэмы,
Яншама дурамни хүлисэнэ бэээ гэмым.
Үхэл, бүхы зүрхэнһөө гуйнаб, үршөөгыш,
Үшөө зааха таалалдахыем зүбшөөгыш.
Үхэл гэлыбэ ха гуйлтыень соносходоо —
Үшөө хэншье ингэжэ гуйгаагүй юм одоо...
«Теэд хүнүүдэй таалалдахаа болибол, дэлхэй
дээрэ
Тэжээл хүнэһэгүй үлэхэ бэшэ гүб?»—шэбшэнэ
тэрэ.
Хабарай наранда хубхай яһаа гэдхээн,
Хажуудахн могойгоо эльбэн хэлэбэ Үхэл:
«Ошо, таалалда садатараа, табихаб,
Одото һүнн — шинин...
Үүрээр алахаб!»
Хотойн һуушажа Үхэл ёолоно, ёолоно.
Хорото могойнь хажуурайнь эрн долёоно.
Жаргалайнгаа ехэдэ басаган бархирна.
«Жаалда, түргэлэ»,—гэжэ Үхэл хархирна.
...Атаа жүтөөн хубхай яһыень хайрана,
Абяагүйгөөр Үхэл басаганай хөөрөө шагнана.
Халуудаадшье, дааралдшье абана
басаганай үгэһөө,
Харюудань юу хэлэхэб даа үлгэн дэлхэйдэ Үхэл?
...«Гайхал, тагнал болог лэ!—гэжэ Үхэл хэлэбэ,—
Гасаляангүй амиды үлыш—зүбшөөнэб!»—гэбэ.
Харин ойлго хододоо шамтай ябахаб,
Хэтэ мүнхэ Дурантай зэргэлэн ябахаб.»

1892 он.

Ким ИЛЬИН,
А. ЖАМБАЛДОРЖИЕВ
гэгшэд буряадшалба.

МИНИИ ТҮРЭЛ НАЙЖА

„Шантагархануудай бүлэгэй" гэшүүн хөөрэнэ

... найжатай байдаг. ...ээд ургэлсэһэн най- ... һаа үхибүүн яба- ...нь зааһаншье найжа ... Тиимэл замыем заа- ...найжамни— агууехэ ... Алексей Максимо- ... болоо юм. Яагаад ... найжашни болохо бо- ...асууха зон олон ол- ... тиимэһээ эхинһээнь ...шуу.

...й октябриин 4-нэй ...гээ һүүлдэ бидэ- ...рын зурагаадахи дун- ...н һурагшад — уран ...гойхид суглэрба- ...манай хүтэлбэрилэг- ... Иванович Молча- ...һаяхан хэблэгдэһэн ...» гэһэн номоо би- ...нга уншаад, һанам- ...най дурадхаба. Би- ...а эргээрээ хэлэээл ...рин Соня Животов- ... өөһэдөө ном бэшээ ... юм. Кузбасс, Ново- ...тэр ошоһон тухай- ...ө ажал тухай, юрэ- ...өө. Булта дүүелдэн ... Иигэжэл «Шан- ... бүлэг» гэһэн хам- ... эхин табигдаа бэ- ...даһан юумэндэл ... эхилээ һэмди, теэд ...манай энэ хүдэлмэ- ... Максимович Горь- ...ижэ хаанаһаа мэдэхэ

...тгэрбэ. Таба... Ном- ...рбо. Теэд нэрэ һа- ... һүүлэй һүүлдэ ...ууудай бүлэг» гэжэ ...рлээ һэмди.

...нь хүлеэгдээгүй ехэ ...раа бэлэй. Ном бэ- ...бһан үхибүүд булта- ...охо болобобди. Зүр- ...өө һааб даа. Тиин ...о ниислэл хүрэжэ ошоходомнай, түбэй газетэнүүдтэ толилогдоһон Алексей Максимович Горькиин бэшэг манда харуулба. Тэрэ бэшэгэйнь удхые сүмөөрнь эндэ ниитэлһэнэй үлүү гэжэ һананаб, юуб гэхэдэ, хэдэн дахин элдэб согсолбори, газетэ болон журналнуудта толилогдоһоншье байха. Харин бидэнэй сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэһэн мүрнүүдһээнь лэ нэгэ хэһэг уншагшадай анхаралда дурадхаһуу:

«...Танда эсэгэнэртнай засаг түрэ дайгаар оложо үгөө, танай ерээдүйн түлөө Ленинэй парти ангигүй общество байгуулха, алишье талаараа адли эрхэтэй болгохын тула хүсэ шадалаа гамнангүй, тиин түрэл Эхэ ороноо баяжуулха бшуу. Таанадай ажабайдал гэрэлтэй һайхан, зол жаргал түгэс байхань дамжаггүй...

...Танай кружогойхидой элдэб яһатанай түлөөлэгшэдһөө бүридэнхэй байхыень харахада баярламаар. Хүмүүжэхэ хэрэгтэ эбээ нэгэдэн, зохёохы хэшээл оролдолгоёо зангидан, улам саашаа дабшаха байһандатнай үнэн зүрхэнһөө этигэнэб...»

Москваһаа бусажа ерэмсээрээ манай уран зохёолой пионерскэ кружогойхид агууехэ Горький тухай, тэрээнтэй уулзаһан тухайгаа, Москвада хараһан үзэһэн юумэн тухайгаа шэнэ ном бэшэжэ эхилээ һэн. Удангүй «Горькидо айлшаар» гэһэн шэнэ ном бэшэжэ хэблүүлээ бэлэйбди. Нэгэ бишыхан хэһэг тэрэ ном сооһоо баһал уншагшадай анхаралда табихыемни зүбшөөгыт:

«...Бидэ булта Алексей Максимовичтай хамта стол тойроод бушуухан һуугаадхибабди. Туд бүхэнэймнай урда аягатай сай табятай. Удангүй пирожки асарагдажа, бидэнэй гарнуудшье һарбагашалдаба. Халбагахануудшье ханхиналдаба.

Алексей Максимович ехэл һанаа сэдьхэл дүүрэн хэбэртэй. Нюдөөрөө энеэхэ гээшэнь гайхалтай. Сухигар шарайнь хубилшанхай. Хүбүүд, басагадые ээлжээгээр шэртэнэ, үгэ хүүрыемнай анхаралтайгаар шагнана. Тиихэ зуураа эдимхэй Гриня Ляуфманай табаг руу конфетэ, пряник хээд лэ үгэхэ юм. Тэрэнь зооглоодхино...

Хододоо бодолгодо хатанги ябадаг Шура Ростовщикова нюдөө ехэ болгоод, эгээл сэдьхэлэйнгээ гүндэ хадуужа ябаһан юумэеэ асууха гэжэ шиидэбэ.

— Алексей Максимович, өөрынгөө нэгэ зохёол манда уншажа үгыт даа,— гэбэ.

Алексей Максимович һахалаа эльбэжэ байһан гараараа үүдэ руу заажа, шангааршье, хүхюугээршье хашхарба:

— Тэндэ харагтыл даа, Горькиин зохёолнууд байнагүй гү?

Зүгөөр зуһалангайнь гэр соо уран зохёолшын ном огто үгы байба.

— Юуншье үгыл даа,—гэжэ Горький зэмэтэй янзаар дуугарба.

— Гайхалтай,—гэбэ Шура.—Горькииндо Горькиин зохёол үгы байха гэжэ жэгтэйл!—тингээд нюдөө түргэ түргэн сабшалба.

Хэншьеб аалихаанаар:

— Итали тухай хөөрыт даа. Та тэндэ ошожо үзэһэн ха юмта,—гэбэ. Хүбүүд, басагад аягануудаа бэеһээ холо болгожо, ан-бун гэжэ һуубад...

Алексей Максимович «шантагархануудта» Италиин ажалшадай ажабайдал, хүшэр хүндэ үе сагууд тухайнь яаралгүй хөөрэбэ. Тиигээд өөрынгөө бага наһан тухай дурдаба».

Алексей Максимович Горький Эрхүүгэй пионернүүдэй дунда.
С. ШИНГАРЕВОЙ фото.

Горькитой болоһон үшөө нэгэ уулзалга тухай хөөрэһүү.

...Шантагархан хамартайхан Алла Каншина Алексей Максимовичай гарһаа барилданхай, юушьеб хэлэхэ һанаатай үндэгэшэнэ. Гансашье Алла бэшэ, бидэ булгадаа сэдьхэлэйнгээ гүндэ мүндэлһэн үгэнүүдые тэрээндэ хэлэхэеэ хүсэнэбди. Сэсэрлиг соо бороо ороно, модоной набшаһад нойтоор яларна. Шулуун хэрэлсын үмэнэ хэдэн хүнгэн машинанууд хүнхинэлдэнэ. Хахасаха сагнай ерээ. Һайнаар һурахаяа оролдохобди гэжэ үгэеэ үгэнэбди; тойрожо байгша ажабайдалдаа анхаралтайгаар хандахабди, эсэгэнэрэйнгээ шуһаараа оложо үгэһэн энэ ажабайдалда халуун дуратай хүнүүд болохобди гэжэшье Алексей Максимовичта шахаалнабди. Тэрэнэй сэнхир хүхэ нюдэд байд гээд лэ уһатана. Досоомнай уйтайшье, баяртайшье хэбэртэй.

— Баяртай, Алексей Максимович!—гэжэ машина сооһоо бидэ барандаа эбтэйгээр хашхарнабди.

Тэрэ хахасахадаа, агууехэ уран зохёолшотой түрүүшынхеэшье, һүүлшынхеэшье уулзабабди гэжэ бидэ хаанаһаа одоо мэдэхэ бэлэйбибди.

...Үнгэрһэн 1967 оной — ойн баярай жэлэй — зун Москвада байха үедэм намайе А. М. Горькиин музей-байрада уряа бэлэй. Анхандаа уран зохёолшын бүлын гэшүүдэй эдеэлдэг байһан ехэ таһалга соо ороходоо гайхабаб. 33 жэлэй саана эгээл эндэ һууһан «Шантагархануудай бүлэг» гэжэ ном бэшэгшэд булта шахуу сугларшанхай байбад. Гайхалтайл уулзалга болоо даа! Уран зохёолшын бэри Надежда Алексеевна Пешкова, хүүгэдэй мэдээжэ зохёолшо Лев Кассиль гэгшэд столой голдо һуунхай, хөөрэлдөө эхилбэ. Һониншье хөөрэлдөөн болоо. Би бага наһанайнгаа нүхэдые хаража, сэдьхэл зүрхөөрөө баясан баясан һуугааб. Энэ дурасхаалта таһалга соо совет литературада хабаатай тон шухалашье хөөрэлдөөнүүд болодог, тэрэшэлэн эндэл уран зохёолшодтой парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд уулзаа һэн гэжэ һанахада, ухаандам омогорхол эзэлүүдгүй түрэхэ юм. Хөөрэлдөөнэймнай түгэсхэл багаар хэншьеб «шантагархануудай» хуби заяан, ажабайдалай зам тухай шэнэ ном бэшэе гэжэ дурадхаба. Агшам зуура абяагүй һуубабди. Үнэхөөрөөшье бэшэхэдэ яанаб. Удангүй тэрэл холын 1933 оной октябриинхидал дүүелдэбэбди. Барандаа зүбшөөбэд. Тиин тэрэ бэшэгдээгүй номойнгоо редколлеги һунгабабди. Гэшүүнээр бишье б... талагдашабаб. Лев Кассиль Надежда Алексеевна хоёр номоо бэшэлгэдэмнай, хэблэлгэдэмнай али бо...лохоор туһалхабди гэжэ үгэеэ үгөө һэн.

Үшөө нэгэ зүйл дээрэ тогтохом. Юуб гэхэдэ, пионернүүдтэ, һурагшадта Горькитой уулзаһан тухайгаа хөөрэхэдэм, «Шантагархануудай бүлэгые» дурдахадам, бэшэнтнай уран зохёолшод болоо гү, үгы һаа хэд болооб, хаана яанаб гэжэ байжа асуушадаг. Тиимэһээ багынгаа нүхэдэй хуби заяан дээрэ тобшохоноор тогтохом.

«Шантагархануудай бүлэгэй» түрүүлэгшэ Вася Лаптин мүнөө палеонтолог, Эрхүүгэй университедэй доцент юм. Эрхүүгэй дээдэ һургуулинуудта Анна Хороших, Ада Розенберг гэгшэд англи хэлэ заана. Григорий Ляуфман хуягтатанкнуудай сэрэгэй академи түгэсхэнхэй, Совет Армида алба хэнэ. Рафа Буйглишвили инженер-металлургаар ажаллана. Москвагай сэрэгэй академидэ Галина Жильцова багшалдаг. Ара Манжелес Ленинградай уран һайханай академи түгэсхөөд, яһала мэдээжэ скульптор болонхой. Галина Кожевина литературна институт түгэсхөөд, «Комсомольская правда» газетэдэ удаан хүдэлөө. Алла Каншина журналист болонхой, патентнэ информациин эрдэм-шэнжэлгын институдай редакциие толгойлно. Минии аха Або—техническэ наукануудай доктор, полковник зэргэтэй алба хэнэ. Олон нүхэднай дайнһаа бусаагүй...

Би хэдэн повесть, рассказуудые «Байгал» журналда толилуулан хайб. Эгээ мүнөө үень Буряадай милициин түүхэдэ хабаатай очеркнуудые бэшэжэ дүүргэхэеэ байнаб. Горькитой уулзаһан уулзалгануудни журналистын, уран зохёолшын зам шэлэхэ хэрэгтэмни шиидхэхы үүргэ дүүргээ юм. Тиимэһээл Алексей Максимовичые түрэл найжамни гэхэ эрхэтэйб гэжэ һанагшаб.

Б. ШАРАКШАНЭ.

МАКСИМ ГОРЬКИИН ТҮРЭҺӨӨР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ГОРЬКИЙ БА БУРЯАД ЛИТЕРАТУРА

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи хуудаһанда)

боон тухай сэхэ хэлэхэ эрхэтэй болоно бэшэ гүбди?! Үшөө нэгэ жэшээ. Горький шэнгеэр ажабайдалые, тэрэнэй һайн, муу талануудые анхаран хараха аргатайл болоһондоо Хоца Намсараев манай литературын гайхамшаг зохёол болохо «Цыремпил» гэжэ повестёо түгэсхэжэ шадаа гэжэ хэлээ һаа алдуугүй. Арадай ажабайдалые гүн гүнзэгыгөөр тайлбарилгаараа, геройнгоо образоор, тэрэнээ зураглалгаараа «Цыремпил» манда Горькиин эгээл суута роман — «Эхые» яаха аргагүй һануулна. «Уран һайханай болон политическэ хараа бодолнуудайм тогтонижорон болбосоролгодо Горький асари ехэ нүлөө үзүүлээ һэн»,—гэжэ Хоца Намсараев дэмы баталан хэлэдэггүй байгаа ёһотой. 1931 ондо Горькитой уулзаһанһаал хойшо бүхы бэшэһэн зүйлөө тэрэнэй (Горькиин) хэмжүүрээр хэмжэдэг боложо, тэрэнһээ бүхы юумэндэ һуража эхилһэниинь гайхалгүй бэшэ гү? Гэбэшье химэ бишыхан статья соо Горькиин тодорхой нүлөөн тухай тогтохын эргагүй, зүгөөр лэ Горький шэнгеэр арадайнгаа түүхые, социалис реализм баримталдаг литературын эпосэй шэнжэнүүдые Горькиин нүлөөгөөр лэ зүб ойлгодог болоһондоо Хоца Намсараевич Намсараев тиимэ гүн гүнзэгы, уран хурса зохёол бэшэжэ шадаа гэжэ баталан хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди. Дээрэ хэлэһэнһээ тобшолходо, 20-ёод онуудта Буряадай уран зохёолшод гол түлэб Горькиин эртэнэй революционно-романтическа зохёолнуудые дууряадаг, тэрэнэй нүлөөн доро ородог байгаа һаа, гушаад онуудта агууехэ уран зохёолшын уран бүтээлэй гүнине ойлгодог болоо, эпическэ болон реалис шэнжэтэй зохёолнуудайнь нүлөөе бэе дээрээ мэдэржэ эхилээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэйл ашаар дүшөөд оной һүүл, табяад онууд соогуур буряад арадай түүхын зарим шухала шатануудые харуулһан эпическэ шэнжэтэй, томо хэмжээнэй реалис шанартай романууд бии боложо эхилээ бшуу. Тэдэнэй тоодо Жамсо Тумуновай «Ноирһоо һэриһэн тала», Хоца Намсараевай «Үүрэй толон», Чимит Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо», Даширабдан Батажабайн «Тооригдэһэн хуби заяан» болон бусад ороно.

Горькиин эмхидхэхы ажал ябуулгын аша үрэ манай литературын хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ нүлөө үзүүлээ гэжэ дээрэ хэлээ һэмди. Горькиин хүтэлбэрилжэ байһан Уран зохёолшодой бүхэсоюзна эмхидхэхы комитедэй даалгабаряар 1932 ондо, уран зохёолшодой түрүүшын съездын урдахана, бүлэг совет уран зохёолшод манай республика ерэжэ, литературна фронт дээрэ боложо байһан бүхы хэрэгүүдые нарин нягтаар хаража үзэһэн, уран зохёолшодой холбооной хүдэлмэри эрид һайжаруулха зүбшэлнүүдые үгэһэн, совет буряад литературын хүгжэлтэдэ һаад ушаруулдаг баримтануудые усадхалгада сэгнэшэгүй ехэ туһа хүргэһэн юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо совет ород уран зохёолшод болон манай буряад уран зохёолшод хоёрой хоорондо нягта холбоо барисаан байгуулагдаа бэлэй. Үндэр дээдэ хэмжээндэ боложо үнгэрһэн буряад уран зохёолшодой түрүүшын съезд дээрэ тэрэ бригадын хүтэлбэрилэгшэ С. Станде гэгшэ «Совет литературын мүнөө үеын шухала зорилгонууд» гэһэн элидхэл хээ һэн. 1935 ондо Эрхүүдэ болоһон уран зохёолшодой конференцидэ манай Н. Занданов, Х. Намсараев, С. Туя, А. Шадаев. С. Таежный, Д. Хилтухин, Е. Хоринская болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадаһан, үгэ хэлэһэн байна. 1936 оной апрель соо Улаан-Үдэдэмнай Зүүн Сибириин уран зохёолшодой нэгэдэмэл пленум зарлагдаа бэлэй. Нимэ халуун анхаралда хүртэһэн манай уран зохёолшод энэ бүхы хэрэгүүдые үүсхэгшэ болоһон, аха дүү бусад арадуудай литературануудай хоорондохи холбоо бэхижүүлхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа гамнадаггүй агууехэ Алексей Максимович Горькиин үүргые тиихэдэшье тон үндэрөөр сэгнэдэг байгаа, сэгнэхэньшье дамжаггүй. А. М. Горькиин ажал ябуулгын үшөө нэгэ шухала тала дээрэ тогтонгүй гаража боломоор бэшэ. Юуб гэхэдэ, тэрэ хадаа СССР-эй арадуудай, тэрэ тоодо буряад арадай аман зохёол суглуулан ниитэлэлгэдэ онсо анхарал хандуулдаг байгаа бшуу. 1933 ондо уран зохёолшодой холбооной эмхидхэлэй комитет тусхай зүблөө зарлажа, аман зохёолнуудые суглуулгые тон шухалада тоолоһон юм. Тэрэнэйл һайгаар буряад арадай аман үгын гайхамшагта зохёол болохо «Аламжи Мэргэн хүбүүн» гэжэ үльгэр ород хэлэн дээрэ оршуулагдажа, «Академия» гэжэ хэблэлээр барлагдан гараһан, хаа хаанагүй суурхаһан юм. Оршуулгыень мэдээжэ эрдэмтэ, профессор Иван Новиков гүйсэдхэһэн байха юм. Арадай аман зохёол суглуулха зорилгоор манай холо ойрын нютагууд руу хэдэн экспедици эльгээгдээ һэн. Үшөө 1931 ондо С. П. Балдаевай хүтэлбэри доро нэгэ тиимэ экспедици Яруунаар амжалтатай ябажа ерэһэн юм. 1940 ондо буряадай баатарлиг эпос «Гэсэрые» бүридхэхэ зорилготой хэдэн экспедицинүүд ябуулагдаһан, тэдэнэй хүдэлмэридэ мэдээжэ уран зохёолшод С. Балдаев. А. Бальбуров, А. Шадаев, Д. Хилтухин болон бусад хабаадалсаһан байха. Буряад арадай үльгэр, домогуудые, дуун, онтохонуудые бэшэжэ абаха, тиин хэблүүлхэ хэрэгтэ Х. Намсараев, Ц. Дон, В. Абидуев, Д. Дашинимаев болон бусад ехэ хуби оруулһан юм. Горькиин даалгабаряар хэгдэһэн энэ хүдэлмэри бүхы литературымнай хүгжэлтэдэ тон ехэ нүлөө үзүүлһэн, аша туһатай байһан шуу.

Горькиин олон тоото теоретическэ статьянуудай, тэрэнэй хэлэһэн үгэнүүдэй, залуу уран зохёолшодто үгэһэн зүбшэлнүүдэй манай литературын хүгжэлтэдэ тусхай нүлөөтэй байһан ушарые, манай уран зохёолшодой болбосорон тогтонижоролгодо шиидхэхы шата болодогые харааһаа яашье алдажа болохогүй. «Социалис реализм», «Прозо тухай», «Пьесэнүүд тушаа», «Нэгэ дискусиин үг үнги», «А. С. Серафимовичто нээмэл бэшэг», «Залуушуултай хөөрэлдөөн», «Хэлэн тухай», тэрэшэлэн 1932—1935 оной үеэр бэшэһэн статьянууд тушаань эндэ бидэ хэлэнэбди. Уран зохёолшодой бүхэсоюзна нэгэдэхи съезд дээрэ Горькиин хэлэһэн гайхамшагта үгэнь бүхы совет литературын, тэрэ тоодо манай буряад литературын хүгжэлтын саашанхи замые зааһан залуур болоһониинь хэндэшье мэдээжэ.

Үшөө дахин тобшолон хэлэхэдэ, манай буряад литературын хүгжэлтэдэ Горькиин үзүүлһэн нүлөөн асари ехэ, тэрэ нүлөөниинь үшөө хүсэд тодорхойгоор, гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдээгүй байһаар, теэд шэнжэлэгдэхэ байһаниинь дамжаггүй. Харин мүнөө Алексей Максимовичай түрэһөөр зуун жэлэй ойн баяр баясхаланта үдэрнүүдтэ манай Буряадай олониитэ, нэн түрүүн хүгшэн, залуугүй уран зохёолшод тэрээндэ гүн дуратайгаа, аха заха багша гэжэ тооложо ябадагаа үшөө дахин элирхэйлхэ байһаниинь ойлгосотой.

А. СОКТОЕВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

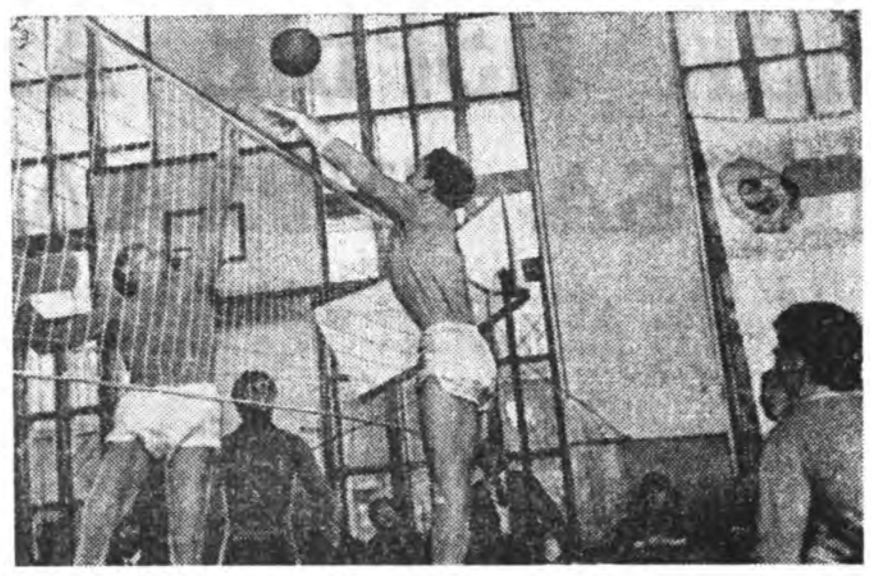

ШАДАМАРНУУД ШАЛГАРНА

Волейболоор Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн спортивна бүлгэмүүдэй эхэнэрнүүд ба эрэшүүлэй суглуулагдамал командануудай дунда эхилжэ, түрүүшынь гурбан наадан үнгэрбэ. 1968 оной республикын чемпионой нэрэ олохо эрхын түлөө эхэнэрнүүдэй долоон, эрэшүүлэй арбан команда тэмсэнэ.

Энэ мүрысөөе «Динамын», «Спартагай» эхэнэрнүүдэй команданууд нээһэн байна. Түрүүшын нааданда 15:8, хоёрдохи нааданда «спартагайхид» 11:3 тоотойгоор шүүһэн аад, һүүлшынхидэнь 12:15 тоотойгоор шүүгдэшоо. Тиигэжэ «Динамын» волейбол наадагшад эдэ уулзалгануудтаа 3:1 тоотойгоор шүүжэ гараба.

«Труд» ДСО-гой спортивна нэрэ хүндые Захааминай эхэнэрнүүдэй команда хамгаалһан байна. Тэдэнэр һаянай хэды наададаг болоожо байбашье, ЛВРЗ-гэй командые 3:1 тоотойгоор илаһан байха юм.

«Буревестник» ДСО-гой бэрхээр наададаг команда «Забайкалец» спортклубай «Зенит» бүлгэмэйхинине хэбэрэгхэнээр, 3:0 тоотойгоор, хоёрдохи нааданда «Труд» ДСО-гой волейбол наадагшадые мүн тиимэ тоотойгоор шүүһэн байха юм. «Спартагай» команда ЛВРЗ-гэй командые 3:0 тоотойгоор илаа.

«Динамын» эхэнэрнүүдэй команда «Урожай» гэжэ хүдөөгэй спортсменүүдтэй тулалдахадаа, тэдэнине 3:1 тоотойгоор шүүһэн байна.

Эрэшүүлэй командануудай дундаһаа «Буревестник», «Труд» бүлгэмүүдэй команданууд талмай дээрэ түрүүлэн гараба. Студентнэрэй команда бэрхээр наадажа, нүгөөдүүлээ 3:1 тоотойгоор илаа.

Республикымнай эрхим командануудай нэгэн байһан «Забайкалец» спортклубай команда ЛВРЗ-гэй командые 17:15 тоотойгоор табан партидаа шүүгэ. Тиигэжэ нааданайнь хамта тоо «забайкалецынхидэй илалтаар 3:2 болоо.

«Спартак» транспортын «Локомотив» хоёрой, армиин волейбол наадагшад «Урожай» ДСО-гой команданууд хоорондын наадануул 3:1 тоотойгоор үнгэрөө.

«Труд» бүлгэмэй волейбол наадагшад бүхы гурбан партида армиин спортсменүүдые шүүһэн байна. Транспортын ба ЛВРЗ-гэй «Локомотив» гэжэ нэртэ хоёр командануудай наадан мүн лэ тиимэ үрэ дүнтэйгөөр дүүрэһэн байха юм.

«Ажалай резервнүүд» — «Забайкалец» ба «Буревестник» — «Динамо» командануудай хоорондо болоһон наадануул харагшадые ехээр һонирхуулаа. «Ажалай резервнүүдэй» командын волейбол наадагшад авиазаводой командые бүхы табан наадандаа 15:4 тоотойгоор илаһан байна. «Динамын» волейболистнар «Буревестнигэй» командатай һайнаар наадаһан болобошье, партинуудтаа 1:3 тоотойгоор шүүгдэбэ.

Хоёр нааданай һүүлээр «Буревестник» бүлгэмэй студентнэрэй ба «Спартак» команда нэгэшье шүүгдэнгүй, наадаяа үргэлжэлүүлжэ байнад.

Н. ИВАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Буревестник», «Труд» бүлгэмэйхидэй наадалгын үе.
Л. АПРЕЛОВЭЙ фото.

Сп...

МҮРЫС...
ЭХИЛ...

Үсэгэлдэр Улаан-Ү...
бүлгэмэй спортын с...
бирь болон Алас-Дур...
гуулинуудай һураг...
боксоор түрүү һуури...
лөө зональна мүрысөө...

Энэ мүрысөөнүүд...
Магаданай болон Ново...
ластьнуудай, Красно...
морско болон Хабаро...
нуудай, мүн Яхады...
республиканууудай ш...
шүүд, хамта дээрэ...
дандаа нэгэдэхи, хо...
тай боксернууд хаба...
на.

Үдэрэй 12 сагта с...
ной ехэ зал соо бүх...
гориин судья Г. ...
спортсменүүдэй бэлэ...
хай Буряадай АССР-...
министр С. С. Дмит...
хобо. Удаань нүх...
спортсменүүдтэ ам...
амаршалгын үгэ хэл...
нэгдэһэндэ тоолобо.

1951—52 онуудта...
һаа 70.5 килограмм...
нүүртэй дүшэн зур...
нууд түрүүшын үдэр...
байна. Эгээл түрүү...
(Эрхүү)—Иванов ...
гэгшэдые рингдэ ү...
матор-судьягай үгэ...
соностоо. 67—70,5...
шэгнүүртэй дурсаг...
нуудай габшагай х...
тэй, мэргэн шанга ...
соховынь һүүлшын ...
үндын дүүрэдүй ба...
да тоологдоо.

Тэрэшэлэн Тули...
дан)—Ушнаев (Бур...
Борисов (Эрхүү) —...
(Буряадай АССР), ...
ровск)—Туманов (Бу...
гэһэн уулзалгануу...
нирхолтой байжа, ...
шадабаритай бүлэ...
дүүрэһэн байна.

Түрүүшын үдэрэ...
нүүдтэ хабаадалсаһа...
публикын 10 түлөө...
бэнинь бэлэхэнэр...
зургааниинь илаа.

Боксын зональна ...
мартын 30-да дүүрэ...

Б. ЖА...

Бишыхан репортаж

СУУТА УРАН ЗОХЁОЛШЫН НЭРЭМЖЭТЭ...

А. М. Горькиин номуудые уншаад... Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Ленинэй үйлсэдэ оршодог хуушан янзын нилээд ута байшан руу арһан суумхэ, юрэнье ном һугабшалһан гол түлэб залуу үетэн орожол байдаг. «А. М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекэ» гэһэн аржагар томо гаршаг үүдэн дээрэнь анхарнабди. Досоонь ороходомнай—хонжэн. Библиотекэ соо нимэл байха ёһотой бшуу. Ута коридорой хаанаар жэрылдэһэн каталогуудай дэргэдэ хэдэн хүн юушьеб ехэл анхаралтайгаар бэдэрнэ. Оножо тэдэнэй нэгэнтэй танилсабабди. Хүдөө ажахын институдай студент Цыренжап Жалсанов тон шухала техническэ литература бэдэрнэ. Удангүй библиотекын хүдэлмэрилэгшэ хажуудань ерэжэ туһална. Хэрэгтэйшье номынь олдобо...

Гол уншалгын залайнь үүдэндэ Алексей Максимовичай асари томо дүрэ зураг үлгөөтэй. Тэрээн дээрэ шляпа малгайтай Горький буревестник, сахали шубуудаар шаяан хүүен байгаа далайн эрьедэ байһаар зураглагданхай. Уншалгын залые даагша Нина Намдаковатай хөөрэлдэбэбди.

— Үдэр бүри эндэ хүн зон дүүрэн байдаг. Сэхынь хэлэхэдэ, багаданги зал даа. Шэнэ байшанда ороходоол...

Үнэхөөрөөшье уншалгын зал соо зон дүүрэн. Мэргэжэлтэд болон научна хүдэлмэрилэгшэдэйнь зал соо баһал нимэрхүү байдалтай.

Библиотекын директорые орлогшо Елена Михайловна Жаркова ухаанда хадуугдамаар тоонуудые дурдана. Бидэ тэрээнтэй Горькиин зуун жэлэй ойдо зорюулагдажа шадамараарнье, һанаамгайгаарнье зохёон согсолһон стендын дэргэдэ зогсобобди.

Бүхы номойнь сангай фонд 555.000 гаран номһоо бүридэнэ. 22 мянга үлүүтэй уншагшад эндэ тоологдодог. Жэл соогоо 650.000 ном хүнэй гарта үгэдэг юм ха. Энэнь 1966 онойхиһоо холо үлүү болоно. Жэлдээ 30—35 мянган шэнэ номуудые нэмэрилэн абадаг. Тэрэшэлэн 380 ондоо журналнуудые захинхай. 70 янзын газетэ үдэр бүри шахуу хүрэжэ ерэнэ.

Хөөрэлдэһэн лэ хүмни заал һаа библиотекынгээ шэнэ байшангые дурдангүй гаранагүй. Оперно театртай зэргэлэн бодоһон дүрбэн дабхар аад, газарһаа ургашаһан мэтэ нилээд томо гэрые улаан-удынхид яһалал анхарһан байгаа ёһотой. Ербановай нэрэмжэтэ үйлсын эгээл эхиндэ бодоһон тэрэ байшамнай Алексей Максимович Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекэ болохо бшуу.

— Байгша он соо шэнэ байшандаа ороходо түсэбтэйбди,—гэжэ библиотекын директор Юрий Антонович Хараев хөөрэнэ.—Барилгашадай хэнээл оролдолгоһоо энэмнай дулдыдаха. Орохол ёһотойбди гэжэ батаар этигэнэб.

...Дахин библиотекэ соогуур ябанаб. Хүн зон олон. Нэгэ стенд дээрэнь: «Намда бии байгаа бүхы һайн юумэн номуудайл ашаар олдоо»,—гэһэн агууехэ уран зохёолшын сэсэн үгэнүүд барлагданхай. Тиимэл хадань энэ библиотекэ руу үдэр бүри хүн зоной долгин эбхэрнэ бэшэ гү?

О. ТАРМАХАНОВА,
библиотекын хүдэлмэрилэгшэ.

«ВАССА ЖЕЛЕЗНОВА»

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряад драмын театр Максим Горькиин «Васса Железнова» гэжэ суута пьесые мүнөөдэр улаан-удынхидтэ түрүүшынхеэ харуулхань. Энэ пьесые табихаяа бэлдэхэ үедэнь манай корреспондент Ф. Сорокин театр ошожо, ахамад режиссер Ф. С. Сахировай, Васса Железновагай ролине гүйсэдхэгшэ М. Н. Степановагай дүрыень буулгаа.

Урда Вьетнамай патриодуудай амжалта

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд Кантхо провинцида мартын түрүүшын хахадта байлдаа хэхэдээ, дайсанай 1503 солдат ба офицерые, тэрэ тоодо 320 американецые хүлһөөнь буулгаа. Урда Вьетнамай патриодууд 6 самолёт буудажа унагаагаа, сэрэгэй 3 судные уһанда шэнгээгээ гү, али гэмтээгээ, 17 сэрэгэй автомашиные усадхаа гү, али гэмтээгээ.

Урда Вьетнамай нүгөөдэ Тхуазмот провинцида гурбан үдэрэй турша соо байлдаа хэхэдээ, дайсанай 565 солдат ба офицерые, тэрэ тоодо 365 американ сэрэгэй албa хэгшэдые усадхаа. Тхыатхиен провинцида мартын 13-һаа 18 хүрэтэр дайсанай 7 самолёдые Урда Вьетнамай патриодууд буудажа унагаагаа.

Иордан мүрэн шадарай байдал

КАИР. мартын 26. (ТАСС). Буудалдаанай зогсоогдоһон газарта Израиль дахяад сэрэгүүдээ олоор суглуулжа байна гэжэ Иордан мүрэнэй баруун эрьеһээ мүнөөдэр абтаһан мэдээсэлнүүдһээ элиржэ үгэнэ.

МЕН агентствын Амманһаа дамжуулһанай ёһоор, Израиль Наблусада. Иордан мүрэнэй эрьеын Бейсанска нугада (Израиль Иордани хоёрой хоорондо буудалдаанай зогсоогдоһон хилын хойто талын сектор) Иерусалимһаа сэрэгүүдые нэмэжэ эльгээгээ.

ЖИЗНЬ САДАНА ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ...

Урда Вьетнамдахи дайн байлдаан

ПАРИЖ, мартын 26. (ТАСС). Арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд Урда Вьетнамай элдэб районуудта американ ба сайгон сэрэгүүдые добтолжол байһаар.

Нэгэдэхи номерой шоссейнэ харгы шадар һүүлэй үдэрнүүдтэ шанга тулалдаанууд болоо. Франс Пресс агентствын корреспондентын Сайгонһоо мэдээсэһэнэй ёһоор, Сайгонһоо 45 километртэ байдаг Чангбан город шадар шанга тулалдаанууд болоо. Арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд үсэгэлдэр добтолго хэхэдээ, энэ городһоо баруулжаа 9 километртэ, зүүн тээшээ 8 километртэ байһан американ-сайгон сэрэгүүдэй хоёр түрүү постые усадхаа. Американ командовани американ ябаган сэрэгэй 25-дахи дивизиин сэрэгшэдые, танкнууд болон самолёдуудые хэрэглэхэ баатай болоһон байна. Тиихэдэ нэгэдэхи номерой шоссейнэ харгын нүгөөдэ участогта, Сайгонһоо баруун хойшоо 12 километртэ туһамаршадай авиадесантна дивизитэй патриодууд байлдаа хээ. Агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, нэгэдэхи номерэй харгы шадар мүнөөдэр байлдаан үргэлжэлһэн байна.

Арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд Донгхадахи американ баазые мүнөөдэр ...
буудаа. Фубайдахи ба...
кан авиабаза буудуула...
тэмдэглэһэнэй ёһоор, ...
ракетэ ба минэ унажа...
риальна ехэ хохидол...

Сайгонһоо баруун ...
метртэ байһан туһа...
гүүдые сүлөөрэлгын ...
нүүдэй сэрэгшэд мино...
даа. Хюэһээ 26 кило...
американ 1-дэхи аэро...
зиин подразделенинүү...
дай сүлөөрэлгын зэбсэ...
отрядуудай хоорондо ...
зуурын тулалдаан бол...
цуудай зүгһөө 18 хү...
шархатаһан байна.

Кхесанидахи амери...
рэгэй пехотын түхээр...
нүүд шадар байлдаан ...
һаар. Агентствын ...
бүхэлэгдэһэн газарые ...
һан арадай сүлөөрэлг...
сэнүүдэй подразделе...
гүүгээр американецуу...
«В-52» гэжэ томо ...
гуудые хэрэглэхэ баат...

Сайгонһоо баруун ...
лометртэ байдаг амери...
Сайгоной хархис засаг...
подразделение мүнөө...
буудаа. Тэрээнһээ ул...
маршадай сэрэгүүдһөө ...
һан ба шархатаһан ба...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Аха дүүгэй нэгэдэл» гэһэн «Правда» газетын түрүү бэшэг. «Тэжээл байбал, мал олошорхо» гэһэн И. Хазагаевай статья. «Март—модо бэлэдхэлэй габшагай һара» гэжэ гаршаг доро информацинууд. Буряадай литература, искусствын үдэрнүүдэй Захааминда үнгэржэ байһан тухай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Партийна ажабайдал» гэжэ гаршаг доро А. Мисюркеевэй статья. И. Хазагаевай статьягай түгэсхэл.

Гурбадахи хуудаһанда: А. М. Горькиин түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: дэлхэйн һонин. Нютаг нютагай һонин. Соносхолнууд.

МЭДЭЭ...

Буряадай АССР...
Соведэй Президиу...
мартын 22-ой Указа...
аймагай Сокол ба Си...
тосхонууд городой хи...
гүйгөөр Улаан-Үдэ ...
скэ районой ажалша...
дай Соведэй мэдэлд...

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ...

ХЯАГТЫН АЙМАГТА

ХАСАГ ДУУНАЙ ХООР

Совет засагай 50 жэлэй ойн һайндэртэ Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо 320 хүнэй һууритай соёлой ордон баяр ёһололой оршон байдалда нээгдэһэн байгаа. һүүлээрнь эндэ хасаг дуунай хоор бии болгогдоо. Шара гол тосхоной наһажаал хүнүүд — урдын хасагууд энэ хоорто хабаадалсана. Тэдэнэр урдынгаа өөрсэ һонин дуу, хатарые мартангүйгөөр шэнэ үе хүрэтэр асаржа, нютагайхидаа һонирхуулаа. Дуушад гансашье колхозойнгоо соёлой ордондо концерт табяад байна бэшэ, мүн отделенинүүдтэ ошожо, малшад, таряашадта өөһэдынгөө бэлиг шадабари харуулна. Тээсгэн тэдэ Анагастайн ажалшадые ехэтэ һонирхуулаа һэн. Харин һаяшаг эдэнэр Гэршэ Хүдэриин совхозой хүдэлмэришэдтэ айлшалаа.

Наһажаал дуушад Н. Бобыкин, Г. Аносов гэгшэд хүл хүнгэн хатардагаараа, Н. Аносов, М. Максимов болон Л. Ануфриева гэгшэд хонгёо хоолойгоор дууладагаараа харагшадай дура сэдьхэлые татана, һайшаал магтаалда хүртэнэ.

Хасаг дуунай хоор нилээдгүй ехэ программатай, концертнь хоёр час үлүүтэй соо үргэлжэлдэг байха юм. Тэрээндэ хамта 40-өөд нахуу хүн хабаадалсана.

102 ФЕЛЬДШЕР НЭМЭБЭ

Февраль һарын эхинһээ хойшо Хяагтын медицинын һургуулида эгээл харюусалгатай саһа үнгэрбэ. Бүлэг һурагшад гурбан жэл хахадай турша соо һураһан ойлгоһон эрдэмээ, мэргэжэл шадабаряа батадхаба ха юм. һаяхан гүрэнэй шалгалта дүүрэжэ, тэдээндэ медицинын дунда мэргэжэл олгоһон дипломууд баяр ёһололой оршон байдалда барюулагдаба. Бүхыдөө 102 хүбүүд, басагад медицинын фельдшер гэһэн мэргэжэлтэй болобо. Олонхи һурагшад шалгалтануудаа эрхим һайнаар тушаагаа. В. Бахманова, Г. Бадмаин, Н. Васильчук, В. Дагбаева, В. Залуцкая, Т. Мунгалова, Е. Яковлева болон бусад һуралсалаа эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргээ.

Залуу медигүүд заагдаһан газарнуудтаа хүдэлхөөр тарабад. Тэдэнэй олонхинь республикынгаа хүдөө нютагуудта ошоно.

Манай адрес, телефон...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редакт... приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. ре... 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секрета... отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйс... 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышле... строительства — 61-35, советского строительства и ... культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — ... формации — 34-05, общественная приёмная — 56-0... бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ. типография Управления по печати ... вете Министров БурАССР.
Н-04447. Зак. ...